

شورا

№ 8
عدد 8

آپریل ۱۵ = سنه ۱۹۱۷

محرری: رضا الدین بن محمد الدین
دناشری: م. ساکر و م. ذاکر رمیفلر

مندرجہ سی

آروریا مدنیٹینک فئدہ -
سی و ضرری -
دینلر حقنہ نظریات -
امام و مدرس سرورالدین بن
مفتاح الدین -

تورلی مسئلہ لر -

نوشیروان یاوشف -
«دین در ساری» نه تنقید
مناسبتی بلہن -
من. نیکولاط -

قازاقلرنک اوتکل کونلری
وکیلہچکلری -

مدرس عیاش عبداللہن
ثبات العاجزین کتابی -
محبوب جمال آقجورینا -

راسپوتین و روحانیلر
انقافی -

محمد یوسف محمد امین اوغلی
دیبردیف -

تورکستانده بو کونگی
حیات -

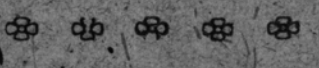
ع. رؤف مظفر
بوکونگی حاللر و حادثہ لر -

مکتب و مدرسہ لر مزم -
حقنہ فکولر -

علا الدین خدا یاروف
مطبوع اثرلر -

اشعار -

مستوره خانم سؤالزینہ
جوابلر -

حكايتلر

(اديبیت)

شعر:

صاغنانده

صاغنام، ايلنگ ماطور بولونلرن،
آزى بلن صابان سورونى؛
حيلهك پشوب، باصوب بهمله كانده،
ئه تكي بلن قرغه يورونى.

بولورمى ايكان ميگياقتى كوللر،
بور نغيداي اويئاب، كولور؛
عزیز طوغاقتايلر بلن بر گله شوب،
الگه رگيچه راحت يورولر؛
طوغان، اوسكان ايلگه ايسن قايتوب،
پيچن چاپقان ساقده خيلاولر و
مين قايتقانه، نه تكي شادلانغاندين،
اوغلان اويوب، بر گله ييلاولر؛

مطبعه قورماشف. «زاسان»

توزه تو

۶نجى سان «شورا» ده ۱۳۶نجى يتيده كي «دوستلرغه»
ديگان شعرنگ ۹نجى يولنده. «اوگىغى طورم شده» ديگان
سوزنى «اوگىغى توكل طورم شده» ديب، «مسعود» ديگان
شعرنگ ۳نجى يولندهغى «ما» نى «اما» ديب، طين تىك ۲نجى
ييتده ۲نجى باغا ۳۳نجى يولدهغى «عبارتله» ديگان سوزنى
«عبارتلر» ديب اوقورغه تيوشلى.

«آثار» ده بولغان بريا گلشنى درسته لو

اديب محترم!

۱۰نجى جز ۲نجى جلد «آثار» ده (۱۳۷نجى صحيفه
۴نجى سطرده):
«زليخه (گن ماي) ديگله مشهوره ايدى، قازاق تورهلرندن
سيد سلطان ابن جاتورده تام مابور نكاحنده وفات ايدى» دييولگان.
بو جمله بر آر تصحيحه محتاج. سيد سلطان جاتورين نكاحنده
زليخه بولمايچيه بلهك جهانگه خان قرلرندن خديجه بولغان.
مرحومه خديجه بيكه ۱۸۸۰نجى سنه يالطوده وفات بولوب قبرى
هم آندهدر.

«شورا» صحيفه لرنگ بر سنده تصحيح قىلسه، قوللرنده
«آثار» بولغان ذالترده تصحيح ايجارل ايدى...
استرلى اويازى ايسكى «ايجيتار» املارندن منصور آقباشف.

بولده بولقدم زمانا بز قارى
قارى بيلدن، يولنه تاشى قايجقن
«نيشله دك؟» ديب صوردم آنك حالينى
ديدى: «اوج آت قكفر او ناطقانى كشي
ياتدى آتم هم يوگم آردى چانام
باردم اول دم بن اعانه قيلمغه
صوردم آين: نك يدي بلدگمى سن؟
ديلى: «آنى جورهمى بلور بر كشي
كوجرى تاتار مگر شه گرد سمان
بن ديدم: «اول.... آخوند بولماسون
ديدى آنده: «آنلرى سيمر آنك
..... تازنگ بنگ ائندى آنلرى
..... ابيدى آخوند اولغاندن يرو
بن ديدم: «چوارجه اولور ايشان
قارغاما سين هيچ ايشاننى خورلاما!
بولده قياغان سيني ايشان امجان
بل ايشانلق نيك مشقت بوللرى
صبر رضا هم تحمل سزله
و وصيته قوو بن سوزونى
بن ديدم: «آلتهك ايشاندى سن دعا

دخى جاي فضلنده كوردم بر كشي
بن ديدم: «نى بولدى سيگى عزيز!»
بر باواسقا اوتدى بيلدن تيك هانى
اكوچه رمدن اوب آلدى آرباسى
ديدم آكا: «تانونگمى كم ايدى؟»
اوستيده بار بر تاماق طور ايسكيرهك
بن ديدم: «..... آخوند بولماسون
ديدى: «بلهك هولسه بولور بى تيز
فاليجى ويا فاليجى وپهلى اول كشي
لكن اول توكل ايكان بوده ايشان
اول ايشاندى كوجردن بولدى بو
تسيح ايله كوزى توبادر آنك
بول كوررمى عالمى كيچكار كشي
هيچ مشايخلر عيبلور بولمادى
امام محمد سلطان سز ماتوف. «مينزله».

۶ رجب - ۱۳۳۵ سنه

۱۵ اپریل - ۱۹۱۷ سنه

مقاله لر:

آروپا مدنیتینک فائدهسی و ضرری

۱۱۱

استبرادده خالص بولو

آروپا بولورغه قاتشو و آنلرنک تاثیرلی برله مسلمانلر «استبداد» طرناقلرندن قورتولدیلر و هر بر فردنک حقوقلی آدم بالاسی ایکانلگینی آگلا دیلر.

مشرق خلقلری، اوزلرینک حکمدارلرینی، مجازی معنایله کنه توکل حتی حقیقی معناسی برله معبود تانیلر و حقیقی الیه مرتبه سنده قدرتی الیه دیب اعتقاد ایتلر ایدی. اسلام شریعتی کیلوب ایگ برنجی مرتبه ده الیلق مرتبه سی برله بنده لک مرتبه لرینی آیردی و انسانلرنک هر بر فردلی هیچ فرقسز حقوق شخصییه که مالک و بو حقوقنک درجه سی ده مساوی ایکانلگینی هم ده الیلق مرتبه سی برله انسانلق مرتبه سی بر برندن بتونلای باشقه بولوب آرالرنده آرزنده یاقینلق یوقلغینی اعلام قیلدی. حتی رسول اکرم حضرتلری وحی برله مشرف بولا طوروب، الله تعالی دن فرمان کیلمگن اجتماعی و دنیاوی مسئله لر حقنده صحابه لرینی حیوب مشورت ایتدر و ییک کوب وقتده صحابه لرینک فکرلرینی اوز فکرندن آله طوتادر و آنلرنک مرادلرینه موافق روشده حرکت قیله در ایدی.

اوز فکری، صوغشو ایچون «احد» که چیقو طرفنده بولماغانی حالده صحابه لر، «احد» که چیقوننی موافق کوردیلر، رسول الله ده اوز فکرنی قویوب آنلرنک فکرلرینه موافقت ایتدی، مسلمانلر برله «احد» که چیقدی. بعض وقتده حتی صحابه لر اوزلری ده «اگرده بواشتی وحی برله ایشلی طورغان بولسه ک بر سوزمزده یوق، اما

رأی برله کنه ایشلی طورغان بولسه ک بو تقدیرده موگا کورده ده موافقراق یول بار» دیب سوز قوشالر ایدی. «بدر» ده بولغان حادثه لر معلوم. اسلام تعلیمینه کوره اداری و سیاسی، اجتماعی و مدنی ایشلرنک بتونسینه «حاکم»، «افکار عمومی» بولورغه و فردلرده شول «افکار عمومی» که اطاعت ایتار که و باش ایهر که تیوشلی. «افکار عمومی»، قرآن کریم ده «اولی الامر» سوزی برله تعبیر ایتوله در (نساء ۶۲).

ابو بکر حضرتلری خلیفه بولغانندن صوگ صحابه لر (اولو الامر) شول کونگی اصلی حاجت لر که مناسب روشده خلیفه که وظیفه (معاشلق) تعیین ایتدیلر. بو وظیفه، طوزغان صایون آلماشدرلوب طورو شرطی برله ایکی کیوم، سفر که چیقغان وقتده آدانوب یوردرلک حیوان هم ده خلیفه بولمازندن مقدمگی حالینه قاراب عائله سینک نفقه لگندن عبارت ایدی. صحابه لر، اوزلرینک خلیفه لر ایچون شوشی معاشلقنی تعیین قیلدیلر. موگا قارشی امیر المؤمنین نیندی سوز ایتدی دیب بله سز؟ «رضیت» دیدی و عموم فکرنه (اولو الامر قرارینه) بوی صوندی. یوقسه ابو بکر حضرتلری سودا برله مشغول ایدی، سوداسینک اوستنده طورغانده تابوشی موندن آرتق بولورغه ممکن ایدی، حتی خلیفه بولغانندن صوگده سودا قیلورغه نیت ایتوب ده قارادی لکن موگا صحابه لر رضا بولمادیلر. خلیفه بولغانندن صوگ عمر حضرتلری منبرده خطبه سولوب:

«مینده برر توری جالشلق کورسه کز تنبیه قیلو کزنی اوتنم» دیگان ایدی. شول سوزنی ایشتو برله بر عرب سیکروب طوردی ده قلچینی کورساتوب: «اگرده جالشلق کورسه تبه ک مونه شوشی قلچ برله توزه تورمز!» دیدی.

شول وقتک قیصرلری کسرلری، اوزلرینک سربلرند

مجبور بولولرنده و اینکچی عبارت برله طبیعی آغوملر مجبور قیلوده در. یا گاغنه بدویتدن ایرلا باشلاغان اسلام دنیاسی، مدینتی، روملردن و بیگره کده ایرانلوردن آغانلقلری سببلی آنلرنک یک کوب عرفلری و عادتلری اسلام دنیاسینه خواجهلق حقیقه مالک بولدی.

یا گاغنه بدویلسکدن چیقارغه باشلاغان، عمومی اوقو یولینه کرمان اسلام دنیاسینگ «حریت» که همده حاکمراکه خواجه بولوب طوروغه استعدادلری آزیلسکه بتولای یوق ایدی. قیصرلردن، کسرالردن کوچرکچ آلوب امویلر مونلری صارقلر اورنلرنده طوتدیله و نوقناسز یوروتدیله. برسی منبرکه منوب: «کیمده کیم میکانق الله دیب ایتور، مین آنک باشینی کیسارمن...» دیب فخرغان ایدی. شوشی وقتده بتون مسجد ایچنده آوز آچوچی برگنه کشی ده بولمادی.

امویلردن عمر بن عبدالعزیز حقنده «یاخشی خلیفه ایدی» دیله. مین ده «اوصال ایدی» دیمیم. اما استبداد طوغروسنده باشقلردن فرقی بولغاندر دیب بلمیم. مستبد بولا طوروبده ظلم ایتماسه ایتمگاندر، بو نمکن اش. لکن اداره خصوصنده غی مسلکی، اسلام روحینه و خلیفه لر عادتینه موافق بولماغانلغنده شبهه ایتیم، عمر بن عبد العزیزنی، خلیفه لر برله بر صفده یورتوکه اصلا رضا بولیم، بتون دنیانی بیرسه لرده موگا کونیم (۱). مینم قاشمده «مستبد خلیفه» سوزی «عفیف زناچی» و «دیندار خائن» سوزلردن فرقسزدر. اگرده بو اشم خطا بولسه الله تعالی عفو بیورسون!..

سوزنگ قسقه سی شول: «استبداد» اسلام مالی توکل بلکه روم و ایران مالی ایدی، مدینت تاثیریری برله اسلام دنیاسینه کردی و چیتلر قاراونده اسلامنگ اوز مالی ایتلوب تانولدی. بو یا گلش بر اش. حقیقت حالده اسلام دینی «استبداد» غه دشمن و شونگ ایچونده هر بر مسلمان، استبدادغه قارشو طوررغه تیوشلی.

اگرده مسلمانلر قرآن کریم تعلیماتینی قانون اساسی ایتوب قبول ایتسه لر، رسول الله و صحابه لری یورگان یولنی مسلک قیلغان بولسه لر ایدی دنیانگ برنجی پارلامنتی «مدینه» ده بولماسده «دمشق» یا که «بغداد» ده آچلغان بولور، خلق و کیللی اشتهب چیقارغان اجتماعی و مدنی نظاملر بتون دنیانی اوزینه جلب ایتوب طورر ایدی.

اسلام دنیاسی، الهی بولغان ارشادلرنگ قدرینی بلمگان،

(۱) مینده شولای. مرجان حضرتلرنک امویلرنی نوشروبده عباسیلرنی کوتاروینه و مروانیلردن عمر بن عبدالعزیزنی آبروب تزکیه قیلوینه هیچ بر سبب تابا آلیم. ر. ف.

قورقوب طورا طورغان اوشبو خلیفه موگا قارشو نیندی معامله قیلدی دیب بله سز؟ «الحمد لله، اگرده عمر یا گلش یولغه کرسه، مسلمانلر آراسنده قاچاری برله آتی حق یولغه کوندرلک کشیلر بار ایکان!..» دیدی

فارسلر برله صوغش باشلانغان وقتده حضرت عمر، زور بر مشورت مجلسی جیوب خلقلرغه خطبه سوبله دی و خطبه سینی ده «مسلمانلر، عمومی اشلرینی مشورت برله اشلرکه تیوشلی، خلیفه لک اورنینه اوطورغان آدمنگ عقل و فکر اهللرینگ کیگاشلرینه اییه روی لازم» دیب تمام ایتکان، اوزی هم عقل اهللری طرفندن بیرلگان مشورت بوینچه عمل قیلغان (فارس صوغشیه اوزی بارمی بلکه اوز اورنینه کشی بیارگان) ایدی (۱).

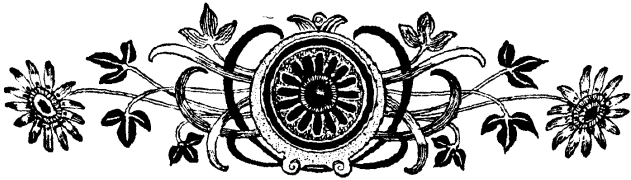
مونگ معناسی حضرت عمر، خلق کوچله وی برله توکل بلکه اوز تله وی و اوزی موافق کورووی برله بو کونگی آمریقا رئیس جمهوریتی روشنده طوردی دیمکدر.

حضرت عثماننگ ده منبردن طوروب، خلقلرغه: «مین، سزنگ فکر گزگه تابعمن» دیوی روایت قیلنده در.

بو ماجرالر، قرآن و سنتده ذکر ایتولمگان اشلر حقنده اوشبو حرمتلی خلیفه لرنگ حتی رسول الله نگ اوزی ده امت مرادینه و افکار عمومی که تابع بولولرینی، موافقت ایتولرینی بلدره در.

عصر سعادتده همده آندن بر آز صوگ و قتلرده افکار عمومی ننگ حاکم بولووی، اجتماعی کوتارلو و فکرلرنک آغه کیتووی سببلی توکل بلکه باری اسلام دینینگ تأثیری و شریعتنگ فرمانلری موجبچه گنه ایدی. شونگ ایچون صحابه لر زمانلری یر افلاشه بارووی و «دین» فرمانلرینه «رأی» لر قاتشوب خالصلغندن چیت که چیقوب طورووی نسبتده بواشلرکه ضعیفک کیله باردی. آخرنده ده اموی خلیفه لر، کامل درجه ده بولغان «استبداد» نی اسلام دنیاسنده اورنلاشدردیله و مسلمانلرده موگا تله تله ماز بوی صوندیلر. آخرنده «استبداد» و خلقنی طوقونلغده طوتواصولی «اسلام» نگ اوز مالی بولوب تانلورغه باشلادی، مونگ ایسه یونانلر و ایرانلردن آغانلغنی بتولای خاطرلردن چیقدی و تمام اونوتولدی.

اگرده خلیفه لر زمانندن باشلاب مسلمان دنیاسنده عمومی اوقولر باشلانغان و شونگ برله برلکده ایرانیلرنگ مدینت لردن، عرف و عادت لردن صاقلانو یولنده ثبات و علویت کورسه تلگان بولسه ایدی، بو قدر ضررلی بولغان «استبداد»، اسلام دنیاسنده بو قدر نق اورنلاشماغان و مسلمانلرنی ایزوبده اخلاقلرینی یوزماغان بولور ایدی. لکن بو طوغروسده غی قباحت اسلام دنیاسنده و مسلمانلرده توکل بلکه بدویلرنگ، مدینلرکه تقلید قیلورغه

دینلر حقیقه نظریات:

فالكوتا انجمن شرقیسی

انگلیز مستشرقلری طرفندن ۱۷۸۴ نچی ییل هندده «فالكوتا» شهرنده «انجمن شرقیه» تأسیس قیلنمش ایدی. مونگ سایه‌سنده هندنگ ایگ ایسکی لسانی بولغان «سانسقریت» تلینگ تاریخلری، شعبه‌لری و ادبیاتی کشف ایتولدی. و مونگ ایله برابر «براهما» دینی‌نگ ده تاریخلری، قانونلری، فلسفه‌لری آقرون آقرون آکلاشلماقده‌در.

برهمن دینی ایسه «منازیریک» اساسنه بنا قیلنسه‌ده تورلی اصوللر و تورلی دورلرگه آلماشنوب کیلمش و شول دینلردن دخی کاهنلر، اولیا بلکه‌ده بیوک متفکرلر هم‌ده دفارنلر، سپینوزالر، شونپهاورلر کبک تورلی فکر و مسلکده‌کی فلاسفه‌لرنگ بولغانلغی‌ده آکلاشلماقده‌در. «هند انجمن شرقیه» سی مونلر حقیقه تیران ایضاحلر ویرمکده‌در.

برهمن دینی‌نگ عقیده و فاعده‌لری

برهمنلر خالق کائناتغه «براهما» دیب اسم بیرلر. آنلرغه کوره مونگ خلق، حفظ، احما اسمنده اوج صفی بار. «خلق» صفتی برله کائناتی ایجاد و «حفظ» صفتی برله آنی حفظ، احما صفتی برله آنی احما و قهر قیلورایش. خلق اقتدار جهتدن موگا «براهما» و «حفظ» جهتدن «قریشنو»، «قهر» جهتدن «سیوا» دیب یوروتلر. حقیقتده بر بولغان اوشبو اوج صفات باشقه باشقه روشده تصویر قیلنو سبیلی موندن بر نوع «تلیت» ظهور ایتمشدر (۱). مونلرنگ هر بری بر معبود اولوب بر ذاتدن بر نیچه تورلی معبودلر تولد ایتمش و چوغالمش و هر قابولرینه‌ده مخصوص صنمیلر اعمال قیلنمشلردر. مثلاً: برهمنلر «ویشنو» نگ حفظ و مرسمته سیوندقلری حالده عبادت قیلوب «سیوا» نگ قهر و شرنندن امین بولو ایچون آنلرنگ صنمیلرینه سجده و عبادت قیلورلر.

هندیلر «براهما» ضمیمه عبادت قیلوب آنک دخی قویاشده تجلی ایتدیکنه اینانورلر. آنلر قاشنده «صو» عنصری «ویشنو» غه، آتش ایسه «سیوا» معبودینه منسوبدر. اصل وجود مطلقغه

(۱) «تلیت» عقیده‌سی خریستیانلق غه هندستانده برهمنلردن کردی» دیوچی عالملر بار: «شورا».

پیغمبر و خلیفه‌لری یولینه تیوشلی بهانی بیرمگان بولسه‌ده آوروپالورغه قاتشوو آنلرده بولغان حریتلرنگ غره‌لرینی کوروب آکلاغانلقلرندن صوگ استبدادغه نفرت ایته و حریت نعمینک لذتینی بله باشلا دیلر. شونگ ایچون ایران و تورکیه کبک دولتلر مستبد حکومتلرینی مشروطه حکومتلر برله آلماشدررغه موفق بولدیلر. بو ایسه آوروپالورغه قاتشورینگ فائده‌سندندر.

موگا قارشو: «اسلام دینی استبدادغه دشمن بولوب هر وقت آنی یمر و صدندده ایدی، مشورت برله بیوروجی قرآن کریم اوزی ایدی، پیغمبرنگ اوزینگ یولی هم‌ده آندن صوگ دورت خلیفه‌سینگ عادتلری مشورت‌گه مبنی ایدی، آنلر اوزلرینگ خصوصی فکرلرینه کوره عموم فکرینی آله طونارلر. و خلقغه متعلق بولغان اجتماعی، مدنی و سیاسی اشلرده مشورتسزاش قیلمازلر ایدی» دیوچیبلر بلکه بولور.

درست بو اش شولای ایدی، اوشبو بحثنگ باشنده بزمونی اوزمزه دعوی ایتدک و دعوازمینی مثاللر برلده تا کید قیلدق. دینمزنک اساسی‌ده استبدادنی بر یوزندن کوتارودن، آدم بالالری آراسینه ممکن قدر مساوات بیروندن عبارت ایدی. لکن اوزقصورلقلری سبیلی مسلمانلر مونی آکلامادیلر، آکلاغانلری‌ده عمل‌گه قویا آلمادیلر، مگ ییلدن بیرلی «شوری» سوره‌سینی اوقوب کیسه‌لرده پارلامینتو آچا آلمادیلر، حتی شوندی اشلرگه تشبث قیلوچی بولغانلغی‌ده بلنمادی. تورکیاده‌کی «ملت مجلسی» و ایرانده‌غی «مجلس» آوروپادن کورلوب یاصالیدی، قانونلری‌ده شونندن آلتدی. بو کونده‌ده شوندی مجلسلر آچلونوی شریعت‌گه خلاف دیب اعتقاد قیلوچی، تللری و قلملری برله خلقلرغه تشهیر قیلوچی مسلمان عالماری بار. ایندی شولای بولغاچ: «بز اول اشلرنی آوروپالورلردن آمداق بلکه اوز شریعتمزدن آلدق» دیب دعوی قیلورغه نیندی یول قالدردر؟..

شعر

طمع حقیقه‌ده.

اگر آجسه کشی باب سؤالی
اولور بویننده بند آنک بو حالی.
براق حرصگنی سن قیل پادشاهلق!
حریص ایرمز کشینگ قدری عالی.
بولورسن «عسکری» سن ملک و دولت
دلینگ حرص و طمعندن بولسه حالی.

معلم شاکر المختاری. «کاتته قورغان»

و منشأی ده «بودا» نامنده سانسقربیت لسانی برله یازلوب ده مگرچه یلدردن بیرلی محافظه قیلنوب کیلگان ایسکی برکتابدیر. موندن باشقه دخی «ریغ و داز»، «رمانیان»، «مهابراته» اسمنده ده مقدس کتابلری و منظومه لری بار. بو منظومه لر کوبدن آوروپا تالمرینه ترجمه ایتولمشدر.

بوددی دینی

بو «دین» دخی براهما دینی ننگ اساسینه بنا قیلنمش ایسه ده بر نیچه قاعده لر برله آندن ایرلش، براهما دینی اوستینه بر نیچه فلسفه هندیه لر ننگ برله شو و قوشلورلی سببلی حاصل بولمشدر. درستی ده «بوددی» دینی، براهما دینینی اصلاح و آنک افراط و تفریطلرینی تعدیل قیلودن عبارتدر. براهما دیننده گی تفریق صنوف-طبقه لقی قاعده لری تاشلانوب، آنلر ننگ اورنینه مساوات، جمعیت بشریه حقتده بیک تیران مرحمت و شفقت اصوللری تأسیس ایتولمشدر. بوددی دینی نظر نچه بتون کائنات، شموللی و عمومی بولغان مرحمت و شفقت اوزرینه بنا قیلنمشدر.

بوددی دینی «بودا» غه منسوب بولوب «بودا» ننگ معناسی «عقل کل» یعنی کائناتی احاطه قیلغان روح کل و عقل کل دیمک بولادر. سوکره بو اسم اوشبو عقل کل، تمثیل و تجلی ایتمک شخصلر غه اطلاق ایتولمشدر. مونلر ننگ ایچنده اوشبو دینی ایجاد قیلغان هند حکیملرندن «شاکامونی» نام حکیم ننگ ده اسمی بار. بو ذات، هندده میلاددن الک ۶۲۴ سنه لرده ظاهر بولوب ۲۹ یاشنده وقتنده عزلت و انزوا، ریاضت و تزکیه نفس تربیه سینی اختیار ایتمک ایدی. بو سیدن گویا مونگ وجودنده عقل کل تمثیل ایتمش و گویا بو تمثیل «بودا» ننگ دورتنچی کره تمثیل قیلووی ایش.

بو ذات الک «کشمیر» طرفلرنده بولوب مذهبنی شول طرفلرده نشر قیلمش ایدی. آخرده بر آغاچنک اوزرینه چیقوب ایکی آی قدر توجه و استغراق حالنده قالمش و شونده وفات بولمشدر.

بوددینک دینی «متافزیک» و حکمت روحیه دن عبارتدر. آنکچه: بو دنیا یالکزر فنا و خیالدن عبارت بولوب کائناتنک مافوقته باقی و حقیقی بر عالم بار. انساننک تربیه سیده شول حقیقی عالم اوزرینه یعنی «بودا» دن عبارت روح کل ایله وحدتک جذب ایتولمکدن عبارتدر. آنلرچه انسان بویله تربیه روحیه ایله اولمزدن اول، ریاضت و اعمال صالحه برله روحنی اول حقیقی و باقی عالمک وصول ایتوب «بودا» برله وحدت حاصل قیلور ایش. انساننک سعادت حقیقه سی شوندن عبارت بولوب آخرده بو درجه ک واصل

«بارا براهما» یعنی «براهمای قدیم» دپ اسم ویرمشلر و گویا انسان دورت طبقه بولغان حالده آندن تولد ایتمشدر.

مثلا: «بارا براهما» ننگ آغزندن راهبلر، قوللرندن و آیاقلرندن: شاتریا، ایشیا، سودره، صنفلری توغمشدرکه بو دورت صنف انسانلر براهما مذهبنده بر برندن دون و اوستونلر در.

راهب و براهمان صنفلری ایسه، ایگ عالی طبقه ده بولوب «دین» ننگ محافظلری و دعاچیلریدر. «دین» ننگ مقدس کتابلری بولغان «والر»، «ریغ و دالر» مونلر آرقلی تعلیم اولنور، تربیه دینیه ده مونلر ننگ وظیفه لری در. هندده گی بیوک متفکرلر و تورلی اصوللرده ظاهر بولغان فلسفه خرافیه لر ایله تورلی عقیده و قانونلر مونلر ننگ اجتهادلری برله استخراج ایتولمکده در.

شاتریا صنفلری ایسه، محاربلر، عسکرلر طبقه سندن عبارت بولوب، هندیلر ننگ «راج» و حکمدارلری بو صنفدن کیلر.

ایشیا صنفلری، معیشت اربابی زراعت و تجارت ایله مجبور اولنورلر. سودره لر دخی حرفت و صناعتچیلردن عبارتدرلر. بو صنفلر ایسه الوغ صنفلر ننگ خادملرندن حساب قیلنه لر.

تاریخ ادیان هم ده مدینت هندیه نظر نچه. کاهنلر ننگ و آنلر ننگ تعلیم تربیه لرینک اهمیتی بولغانلقدن آنلر ننگ بعض حاللرینی یازامز: برهمنلر ننگ دینلری یالکزر روح تربیه سنه و تناسخ، حلول اسلرینه و تربیه لری ده «تشد» اصولینه بنا قیلنمشدر. مونلر غه کوره گویا سعادت اخرویه نی حاصل قیلنق ایچون قاتی ریاضت و اشکنجه لر ایله نفسی تعذیب ایتوب، «غانز» نهرینه قدسیت صفاتی بیرگانلکلرندن آنک برله تطهیر قیلنوب، جنازه لرنی آنده تاشلاو مراسم دینیه دن سانالادر. مونلر روح تربیه سی حقتده افراط قیلغانلری حالده تربیه بدنیه لرینی و دنیالرینی بتولنه ی ترک ایتمکده لردر. مقصدلری گویا جسمانیت عالمدن غیب بولوب غیب سرلرک ابرشمک و سوکره ده «براهما» طرفندن بلع و مص ایتولمکدر.

آنلر ننگ بو بایده غریب قاعده لری بار. انساننک عمرینی دورلرک تقسیم قیلوب آنلر ننگ هر بری بر تورلی احوال و اطواردن عبارت بولوب شوک کوره تربیه قیلنورلر. ایگ آخرغی دورده گویا آنلر «تیروانا» حالینه کیلوب بو عالمدن غیب بولو برله معبودلر طرفندن مص قیلنودر.

براهما دیننده بولغان هندیلر، یوز میلیونلر قدر بولوب مونلر ننگ برفرقه سی «دیوا» اسمنده بر نیچه ملککرک عبادت ایتلر. مشهور «زرداشت» اوشبو دیوارغه عبادت قیلنقنی جائز کورمی بلکه مونلر نی جنلر، پریرلر جمله سندن صانوی ایچون هنددن سورلمش و «بلخ» طرفه باروب اوز دینی ایجاد ایتمشدر.

هر دینلرک منشأ مقدس کتابلر بولغان کبک براهما دینینک مأخذ

مونگ راهبلی «بوز» دیب معروف بولوب کوسی تاهل ایتازلر مقدس کتابلری «کنجور» و «دنجور» نامنده درلر. بو کتابلرنک بعض جلدلری فرانسز مستشرقلرندن «بورنون» طرفدن فرانسزچهغه ترجمه قیلنمشدر.

فونفورمیوس منزهبی

بو مذهبنک واضی چیننک مشهور حکمای الهیونلرندن «فونف فوجو» نام حکیمدر. بو حکیم، میلاد عیسی دن ۵۵۱ سنه اول دنیاغه کیلمشدر. چیننک ایگ ایسکی شارعلرندن بولغان «هوانغ» نسلندن بولغانغی مرویدر.

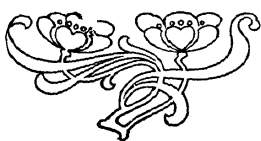
بو ذات چینیلرنک اخلاقی اصلاح قیلو مقصدی برله مطالعات و ملاحظاته بولوب چیننک کوب شهرلرنی کیزمش، عقل و حکمت طریقهسی برله اوزینه کوب شاگردلر جمع ایتمش ایدی. بو طریق اوزرینه مکارم اخلاقیه انسانیه باینده درسلرنی آچدی و اوزینک اسمینی تأیید قیله طورغان اثرلر یازدی.

مونگ نظر حکیمسی

وحدانیت و تصوف بولوب انسانتی مکارم اخلاقیه برله تربیه ایتمکدن عبارتدر. عالم لاهوت برله انسان کامل آراسنده مناسبت بولغانق حقیقه بعض افکار متصوفه دن عبارتدر. بو مذهب، گرچه فلسفه دن عبارت ایسه ده سوکره چین ملتینگ دینلرندن بولوب قالدی. چینلرنک علما و کبرا صنفلرینه مخصوصدر. بو دیننک اوزینه مخصوص روحانی رئیسلی بولمی چین ایمپراطورلری، اوزلری موگا ریاست قیله لر. سوکره بو دین تحریف قیلنوب بر مذهب ظاهر بولدی و تابعلری ده «تاؤسه» دیب شهرت تابدیله ر. بو، جنلر و پریرلر هم ده ارواح عالمنه عبادت ایتمکدن عبارتدر.

بودادینی، میلاد عیسی دن ایکی عصر الک چینیلرله جابرامش ایدی، سوکندن اول دخی تحریف ایتولوب پست پرستلک گه تبدل قیلمشدر. حاضره چین مملکتنده بولغان دینلر، مذکور اوج تورلی «دین» دن عبارت بولوب هر قایلرینه مخصوص قاعده لر، اصوللر بار.

امام و مدرس سرورالدین بن مفتاح الدین.

بولغانلرغه «بودا» اسمی بیرلر.

بودیلرده گویا مافوق البشر بولغان یوک کاهنلر ورهبانلر، صالح انسانلر هر وقت ظاهر بولوب طورلر و آنلر بودیلرنک امام و مرشدلری بلکه ده معصوم اولیا و شفاعتی حساب ایتولورلر. مونرغه مخصوص مراسم و اصول تربیه لری تشدد، اذای نفس، غایتده شدتلی ریاضتلردن عبارتدر. آرالرنده ایگ یوک اماملری «تبت» قطعهنده بولوب آگا «دالای لاما» اسمینی بیرلر.

بودا عصرنده (میلاددن آلتی عصرلر مقدم) هندوستانده «متزیلر» گه مخصوص برنیچه «مغاره» لر یاصالور ایدی. بودا ایسه بو مغاره لره بولغان راهبلی اوزینه جلب قیلوب رهبان جمعیتی تأسیس قیلدی و مونلرنی بر نیچه قسملرگه آیردی. باشلیچلری پیشقو (تانیچیلر)، سرآمانا (تربیه نفس ایهلری)، سر آوقا (مریدلر)، آرخت (کالت و فضائل اربابی) ایدیلر.

راهبلی ایسه صدقه برله تیش ایتلر ایدی. مونگ سیندن «بوددیون» ایچون الوغ بایلق حاصل بولدی و شونک سایه سنده بر نیچه «ویخارا» لر یعنی عبادتخانه لر تأسیس قیلدیله ر و مونلرنی هر تورلی زینتلر برله تزین ایتدیله ر.

بودانک مذهبی الک حالد بر اعتدال قاعده سنجه بولوب اوزینک وفاتندن سوکره «بوددیون» لر، آنی فوق البشر کوتاردیلر.

بودانک نظر حکیمسی

بتون کائنات بر جمله ماده دن عبارت بولوب فکر، عدالت، فضیلت، انسانلرنک کالتنددر. ماده ایدی ودائم متحرک بولوب بر عالم تشکل ایتدکن سوکره انضاح و تکرار ظهیر ایتار. بتون کائنات ماده حیوانیه، عضویه ده بر قانون عمومی دائمی نک حکمنده بولورلر. سیندن باشقه هیچ بر شی ظاهر بولماز.

بودانک اصل مذهبی و آنک ترجمه حالی ایسه، بوددیون طرفدن تألیف قیلنغان «لالیتا» و «ویستارا» نام کتابلردن آگلاشلور.

بودا دینی هندستانده ظاهر بولمش ایسه ده آنده برهنلر آگا قارشلی طورغانقلرندن و ایکنچی بر طرفندن ده بو دین یالکر هندیلر گه مخصوص بولمی بلکه عمومی بولغانلقدن هندیلر ده آرتق رواج تاجمادی. میلادنگ برنیچی عصرلردن باشلاب بو دین، چین غه و سوکره «قوریا» آرقلی «یاپونیا» غه کروب تارالدی. و ایکنچی طرفدن، مغوللر ده بو دینی قبول قیلدیله ر. حاضره بتون اقصای شرق بو «دین» گه تابعلدر.

بودادینی، بریوزنده ایگ کوب تارالغان دینلردن بولوب مونگ سالملاری حاضره ۴۰۰ میلیوندن آرتق حساب ایتوله در.

تورلى مسئله:

I

غومئىندە پىللە بازارى (۱)

آپرىل باشلاندى يەنە قورۇتى تىرلۈپ چىغا باشلانغان ايدى. ۳۰- ۴۰ كۈن اوتكاندىن سوڭ؛ ۲۰ نچى مايدىن باشلاب بازارغە پىللە كىرە باشلادى. بازار: يعقوب بىك نىڭ مىرزىلاردىن نياز حاكم سالدىغان «آلتون مزار» اچىندە بولوب ايول باشىنە قىدر دوام ايتە. بو كۈنلردە (۱۰ نچى ايون) پىللە بازارى قىزوب طوردا. هر كىنك آوزىندە شول پىللە!

بو كۈن اوبىلەدىن سوڭ مىندە بازار كوررگە چىغان ايدىم. تماشا! مزارنىڭ اورتاسىندەغى ميدان طولوب كىتكان. قاپچىلرغە، آق نامازلىقلرغە توروب باشىنە پىللە كۈتەرگان كشىلر، خاتون- قىز، صيىشا آلەمىچە يورىلر.

ايشىكن كىرگەچە باجخانەغە كىرەپ اولچەتلر. اولچەگان اوچون قىداغىنە ۵ پول (۳ تىن)، باج اوچون ۴ پول بىرەلر. موندەغى تالاشو، قىچقىرشو، اتشو تورتشو، كشى اوستىنە كشى چىغوب صوغشولرنى تعريفدىن عاجىزمن. چونكە كشى غايت كۈپ، اولچە وچى، كىر بىرگىنە!

ايشىلدىكىنە كۈرە بو يىل (۱۹۱۶ نچى يىل) پىللە اورتاچە بولغان، سىبى: بو يىل اورلىق طوتوچىلر بلطرغىغە قاراغاندە كۈپ بولغان. شونلقدىن طوت يىراغى بىك قىمتلەنۈپ كىتكەن. خلق يىراقتى آرزاق بىرە طورغان بولغان. مۈنە شونلقدىن بو يىل پىللە ناچار بولوب چىغان. اما كۈبلىكى كۈپ. بلطر بر قوطى اورلقدىن ۵- ۶ چارك (بر چاركى $\frac{1}{3}$ ۱۷ قىداق) چىغان. بو يىل ايسە ۳- ۴ چارك كىنە.

موندىن آڭلاشلىغىنە كۈرە پىللەنىڭ ياخشى بولشى، يىراقتى مول بىرۈپ قورۇتنى طويدىروغە باغلى اىمش. آلای بولغاچ يەنە اوسدىرو اشىن ترقى قىلدىرمق اوچون طوت آغاچىن اورچىتو، آنى كۈبرەك اىگو كىرەك.

بازار عموما ياخشى، شولايدە سودا كىرلىنىڭ سۈبىلە ولرىنە

(۱) پىللە: يەنە قورۇتى اوراغان كىچىكەنە يومىغاندىن عبارت بولوب اوزونلىقى بر وىرشوك، يوانلىقى بارماق قىدرىد، توسىدە آق وىزارى بولوب اورتاسى بولوب. نىچكە بىرەك كىلە. عموماً قىطاي چىكەلە وگىبە اوخشى. بو چاقىدە قورۇتى تىرى كۈبىنچە اچىندە قالا. پىللە بولغاندىن سوڭ زاودىغە ساللار. قورت شوندىن اولە. زاودىغە كىمىچە ۵- ۶ كۈدىن اوزاق طورسە پىللەنى تىشوب چىغا و كۈبەلەك شىكلنە كىرۈپ اوچا.

قاراغاندە بو يىل تۈبە نىرەك. آلۈچىلرنىڭ كۈبرەكى روسىيە تىبەسى سودا كىرلر، فرغانە مىسلمانلرى و اىكى ارمن (بونىڭ برسى مىسلمان بولغان). محلى خىلقدىن هنر مىندىلرگىنە آلۈب طورالر. بولر پىللەدىن يەنە چىغازوب شاھى و يىقىصب طوقىلر.

بلطر پىللە ياخشى بولوب بىھاسىدە: چاركى ۳۳- ۳۴ تەنكە (بر تەنكەسى ۳۰ تىن چاماسى) بولغان. بو يىل ايسە ۲۷- ۲۸ تەنكە تىرەسنىدە كىنە. شولای بولسەدە بو يىل سودا كىرلر پىللەنى آشغوب آلەمىلر. قورقارلر. چونكە بىردىن پىللە ناچار. اىكىنچىدىن صوم (روس آقچەسى) ارزان. چونكە آر بىت آنى فرغانەغە آلۈب باروب آقچەغە ساتاچىلر.

II

يەنە قورۇتى

قورۇت تىرلىگاندىن سوڭ ۳۰- ۴۰ كۈنگەچە طوت يىراغى آشاب اوسە. اوسوب آرپا باشاغى قىدر بولغاندىن سوڭ آشانغان نىرسەن قوصا باشلى. بو قوصق اورە كۈچ بىبى كىك غايت نىچكە قىلدىن عبارت بولوب قورۇتنىڭ آوزىدىن چىغا. و اوزىن چولغاىب يومىغاق ياصى، پىللە بولا. اوزى شول پىللە يومىغاقنىڭ اچىندە كىرە بوب آط «باباسرى» توسلى بولوب قالا. شول پىللەنى ۵- ۶ كۈن كۈلەگە بىردە صاقلاساڭ ئەلگى قورت پىللەنى تىشوب چىغوب قاناتلانا. كۈبەلەك بولا. بو كۈبەلەك ھىچ نىرسە آشامىچە ۵- ۶ كۈن طورادە كۈكاي صالوب اولە. كۈكەين كىلەسى يازغە قىدر صاقىلر وشوندىن تاغنى يەنە قورۇتى چىغازلر. لىكن كۈبەلەك چىغان پىللە اشكە بارامى. چونكە يومىغاننىڭ اوچى يوغالوب يا كە اوزلۈپ قالاىدە سوتلمى. شول سىبى قورت پىللەنى تىشوب چىماسون اوچون آنى تىزىرەك اشلەتلر: قوباشىدە يا كە مخصوص ياشالغان بر خانەدە؛ ۷۰ درجە اسسىدە كىگى «بو» دە طوتوب اوتىرەلر. آندىن سوڭ پىللەنى بر آز جىللەنۈپ قازانغە ساللار. قازاندىن سوڭ قاينىغاچ پىللە يومىغاننىڭ اوچى چىغا. بو اوچ غايت نىچكە بولغانلقدىن ۱۰- ۱۵ اوچنى بر كە قوشوب شورىگە اورايلر. بو اشلر اوچون آغاچدىن ياشالغان مخصوص ماشىنلرى بار، قىل، نى قىدر نىچكە بولسەدە اوزلمىچە اوز رەتى بلەن سوتلە. قازاندىنغى پىللە يومىغاننى سوتلۈپ شورىگە اورالوب تىكەندە قورۇتلرى قازاندىنغى صو اوستىدە قالارلر. اوچلرنى تابوب ماشىناغە اوتكاروب طورر اوچون قازان ياندى بر كشى طوردا، بر كشى ماشىنا بلەن ئەبىلەندىروب شورىگە اوراب طوردا. اشلە وچىلرنىڭ كۈبرەكى خاتون قىز بولوب كۈنلىكلرى ۱۰ بولدىن ۵۰ بولغە قىدرىد.

خوتەندە بو كۈندە بىك شەب اشلەب طورغان اىكى دانە پىللە زاودى بار. بونىڭ هر اىكسى ارمن لىرنىكى (بونىڭ برسى ياگاندىن

یرتقیچ جانوارلر آراسنده، اوچسز قریسز چوللرده مگ محنت و مشقتلرنی یوکلەب یوریلر. حیات بلەن وداعلاشوب ئەللە نیندی، کشی کره گان یرلرگه کره کیتەر. نانسز و صوسز قالغان چاقلری ده آز بولمی. بو یولده مانلغنه توگل، جانن فدا ایتوچیلرده بولغالی.

— بولر شولقدر آغر و مشقتلی سفرلرنی نی اوچون اختیار ایتلر. آنلر بونسزده دنیاده یك هیئت کیچنه آلاز بیت؟.

— آنسی درست، آنلرنگ همه نرسهسی یتیش. برنرسه گده احتیاجلری یوق توسلی. اما، انسان قابل ترقی بر مخلوقدرکه اول اوسودن برده طویمی. چونکه ترقی نك باروب توقتاغان یری— اتهاسی ده یوق شول. انسان، نی قدرگنه مدنیت کسب ایتمه سون، آنک آرتنده تاغنده ترقیگه یول قالاچقدر.

«هر کالنگ برزوالی بار»، «انسان بو کونده ترقینگ نهایتنه یتدی، ایندی بوندن سوک آرتق بارر بر قالمادی» دیوچیلر بولسه ده بو فکرنگ طوغری بر فکر ایکانلگی معلوم توگل. «هر کمالنگ زوالی بار» سوزی استهسه نیندی بر فیلسوفنگ آغزندن چقسون، بو سوز قوری بر «دعوا» دنگنه عبارت بولوب بو ایکنگه قدر هیچ بر منطقچی طرفندن اثبات ایتلگانی یوق ئەلی. یعنی بو سوز دلیلی بولماغان و نتیجهسی چقماغان مجرد بر دعوا و مقدمه گنده در. مجرد دعوا باطل حتی یقام علیه البرهان.

موضوعه کیلیک؛ مدنی ملتلر آراسنده سیاحتکه کوبره ک اهمیت یروچیلر: انگلیز، فرانسوز، آلمان و شویدلردر. سیاحلر یندی نرسهلر تابدی، بوندن ملت و انسان ایچون یندی فائدلر حاصل بولدی؛ بو مسئله گه یاخشیی توشو ایچون مجلد کتابلر (قالن قالن سیاحتنامه لر) کورو لازم. لکن هر حالده فائده لی اش ایکانی معلوم. انگلیزلر «هندستان» قطعه سن سیاحت قیلوب تابدیلر. بایلغی بلەن مشهور «آمریقا» قطعه سی ده سیاحت نمره سیدر.

حیات و معیشت ایچون یك کیره کلی بولغان آتون کومش، چیز، تیمور و باشقه چه فائده لی معدنلر کوبسنجه سیاحلر طرفندن کشف ایتله. سیاحلر بونگ بلهنگنه طورمیلر؛ اوز ملتلرن باشقه ملتلر بلان تاشدرالر. توری یرلرده کی مختلف حیوان و نباتلردن معلومات یرلر. خریطلر صزالر. توری موضوعلرده جغرافیالر بازارلر. عموماً طبیعتنگ یرشرن سرلرن آچوب کورسه تهلر. طبیعیات و ریاضیات فلزینه یول آچارلر. تاریخ و آثار عتیقه باندغه غی خدمتلیر حقنده سویله ب طوراسی ده یوق ایندی. سیاحلر؛ اوز ملتلرینه گنه توگل بتون انسانیتکه خدمت قیلوچی محترم ذاتلردر. آنلر تونلرن کونگه آلدروب اوز راحتلرنندن کیچوب باشقه لرنگ

مسلمان بولغان خدا بردی بای درکه، بوکشی خوته نه آچمه سز کیلوب شو کسب آرقاسنده اون یل اچنده بر نیچه اون مگرگه خواجه بولغان). زاودلر نده هر کون یوزلر چه یرلی مسلمانلر اشله ب طورالر.

بلمطراحی حسابقه قاراغانده: بر چارک (چارکی - ۱۷۳۱ قادیق) بلله دن ۲۰ سهر (بر سهری - ۱۰ مثقال) یفه ک چقغان. و سهری خوته نده ۸۰ یولغه توشوب فرغانه ده ۲۲۰ پولدن صاتلغان. دیمک، تقریباً بر یولغه بر پول فائده حاصل بولغان بولا.

یفه ک قورطی آصراو غایت فائده لی بر کسب بولوب، اشی ده اولقدر آور توگدر. یفه ک نك نیندی اصل نرسه بولوی حقنده سویله ب طوراسی ده یوق. اول بتون دنیاغه مقبول ایندی. اما بونگ یفه گندن باشقه ده یك فائده لی یاقلری بار. مثلاً، یفه کنگ اولترلگان قورطی یر یا گرتو اوچون غایت یاخشیی دارو دیلر. محلی خالقنگ سویله وینه کوره بر قاپچق قورط، یوز قاپچق تیزه کدن کوچلرکه ایمش. بلله قاینا تلغان صو هم شوندی اوق یر اوچون فائده لی بولا دیلر. شونگ اوچون بلله قاینا تلغان صونی اویلگان طوفراق اوستینه توگوب اول طوفراق بلەن یرنی یا گیلر.

اگر یفه ک قورطی آصراو اشی بر ترتیبکه قویله آتی شهر مسلمانلری شونگ اوزی بلهنگنه یاخشوق بایلق تابارلر ایندی. ۳۰-۴۰ کونگنه اول ۶ صومغه بر تارتما اورلق آلوب کیکنان آول کشیلری بو کونده شول اورلقدن چقغان بلله نی بازارغه کیتروب ۳۰-۴۰ صومنی کوته روب کیتلر. مونه فایده! یفه ک قورطن آصراب اوسترو اشی ایسه یك آسات؛ اوین کبک: کونده ۳-۴ مرتبه طوت یافراغی صالوب قویوغنه کیره ک. باشقه یوق.

III

سیاحت و سیاحتیلر

مدنی و مترقی ملتلر سیاحتکه زور اهمیت یرلر. بو یولده میلیونلر صرف ایتوب مخصوص شرکتلر یاصیلر، علمی مؤسسه لر توزیلر. توری موضوعلرده معلوماتلی سیاحلر حاضر ایلر. سوگره قابل و مستعد آدملرینی یر یوزنده گزدرلر. اوزلرنگ سیاحلرینه توری یاردم و معاوتبه بولالر. سیاحلری ده اوز وظیفه لرن اوتو یولنده یرده کی اسرارنی کشف ایتو هوسی ایله قوش اوچوب یتمه گان یرلرگه قدر بارلر. هر یرده دقت و اعتبار بلەن یوریلر. تدقیقات و تتبعات یاصیلر. جهنم کبی اسسی و زمهریر دیک صالغن یرلرده؛ تاغ تاش آزارلر نده، تبره ن دیکز و قالون اورمانلرده، توری

سعادت ناری ایچون طرشوچی فدا کارلردر. سیاحلرنک قهرمانقلری تقدیر و تحسین گه لایقدر. بوزدن باشنه بر نرسده تابلووی تصور قیلناغان «قطب» لرغه قدر کیتوب یوغالولری سیاحتک اهمیتین و سیاحلرنک قدرن آکلانورغه ییتسه کیرهک.

سیاحت شوندی اش بولغانی حالده بزنگ مسلمانلر مع التاسف بوندن محرومدرلر. بزده بو اشنی اشله راک کوچ و قوتده یوق. اولقدرلی آک و فکر گه ده مالک توکلمز ئه لی. بلکه بوندن صولک بولسه بولور، چونکه انسان قابل تر قیدر.

نوشیروان یاوشف.

«دین درسلی» نه تنقید مناسبتی بلهن

V

ایندی بزنگ مسجد حقنده «مقدس» عباره سن قولالانورموزغه کیلیک. یوغاریده سوبله نگان سوزلر اوشبو تعبیرموزنگ درستلیگه و صولک درجه ده اورنلی ایکانلیگه ان شاء الله یول آجسا کیرهک. مسجد و آنک منبر و محرابلری هیچ شبهه سز محترم، مبارک و مقدس اورنلردر. مسجدرنک نی مقصد اوچون تأسیس قیلنولرن، منبر، محراب و مناره لرنگ نیندی خدمت اوچون وضع قیلنولرن، بونلرده اجرا قیلنه چق مراسمنگ شعائر دیندن ایکانچیلکلرن خاطر مزده طوتساق بولر حقنده اوشبو تعبیرلرنی قزغانو یاراماسه کیرهک. اذان و اقامتنگ اهمیت و فضیلتی، صف اولده بولغان اجر و نوابنگ درجه سی و نهایت مسجدرنک دینی موقعلری حقنده وارد بولغان حدیثلر خاطر مزده بولسه، مسجدرنک الله یورطلری و الله غه نسبت بیرلگان اورنلر بولویقلقلری آرزغنه ده بولسه نوشونله چک بولسه، بوندی تعبیرلردن تارتوغه یول بولماسقه تیوشدر. «فی بیوت اذن الله ان ترفع و بذکر فیها اسمه الخ» آیتی بار ایکان، مسجدرنکی البته احترام ایته چکمز، آنرنی مبارک و مقدس اورنلر دیودن تارتنمایه چقمز. «یتعاقبون فیکم ملائکة باللیل و ملائکة بالنهار الخ» (۱). «و تجتمع ملائکة اللیل و ملائکة النهار فی صلاة الفجر» (۲)، «لویعلم الناس ما فی النداء والصف الاول الخ» (۳)، «ورجل قلبه معلق فی المساجد» (۴) قیلندن متعدد حدیثلر بار ایکان، بوندی حدیثلرده مسجدرده لسان

(۱) ۱۱۶ ج ۱، بخاری.

(۲) بخاری ۱۴۱ ج ۱

(۳) بخاری ۱۴۲ ج ۱

(۴) بخاری ۱۴۳ ج ۱

شرعده «ملک» دبه تعبیر قیلنغان قوملرنک حضوری حقنده خبر بیرله ایکان، البته مسجدرنک معنوی برکات اورنلری ایکانچیلکلر نده، دینموزنگ نغوینه، ایمان قوتموزنگ آرتووینه وسیله بولویقلقلر نده اصلا شبهه ایتمه مز. بزنگ، مسجدر و آنرنک منبر و محرابلری مقدس بولورغه تیوش دیگان سوزمزدن مراد مزده اوشبودر. بز «قدسیتلر کیزله نگان بولسون...» دیگان سوزمزدن صولک بایتاق جمله لر تزوب بو سوزدن مراد مز نرسه بولغانلغی بیک آجق آگهارتدیق. اگرده بزنگ مقدمه مزده سوبله نگان اوشبو «قدسیت» سوزینه قاراب بربر معلم شاگردلرن منبر و محرابلرغه آلوب باروب تیرکله ندره، استمداد ایترده چک بولسه، بونده مسئولیت بزگه نوشمه سه کیرهک. قرآن کریمده «ارض مقدسه» و «وادی مقدس» تعبیر قیلنغان بیرلردن استمداد ایترکده، گناه و مسئولیتی قرآن کریمگه یوکلله تلمیه چک بولسه، اوشبو تقدیرده بزگه ده یوکلله تلماس. اگرده مقاله صاحبی بولرنی بربرندن تفریق ایته چک بولسه، قرآنده مقدس عباره سی اطلاق قیلنغان اورنلرنک استمداد قیلنه چق اورنلر ایکانچیلگی بلهن قائل بولسه طبیعی سکوت ایچون باشقه چاره مز قالماس.

بزنگچه مقاله صاحبنه مقدمه ده ذکر ایتلگان بر سوزدن بوقدر نتیجه لر چغاررغه آشما سقه تیوش اییدی. «طوقتا، بومسجد حقنده درسلیگنده نی سوبلی ایکان!» دیه رهک درسلیککله کوچهرگه و شوندن صولکغنه بزگه هجوم ایته رهگه طوتونورغه کیرهک اییدی. بزنگ درسلیکده مسجد، منبر و محرابلر حقنده سوبله گان سوز- لرمزدن ایسه بوندی نتیجه لر چغارو قطعاً ممکن توکلدر. بز آنده صولک درجه ده احتیاط بلهن طاواراندق. دین، ودینی اشلر حقنده صالقی بلهن حرکت ایچون عبارت بولغان مسلکمزدن بو خصوصه ده قل قدر بولسون آیرلما دق.

مین رحیم جان افندیگ مقاله لر ن اوقوغان ذاتلرغه، برنجی جزنگ ۳۵ نچی درسینه یاگدن مراجعت ایچوب، محاکمه یورنولرن اوتور ایدم. شول وقت مقاله صاحبنک اوشبو طوغریده غی انتقادی صولک درجه ده اورنسز بولغانلغی بیک آجق بلنور اییدی. «مسجدرنک منبر و محرابلر نده قدسیتلر کیزله نگان بولسون» دیب ئه تیومزدن آردن استمداد قیلو تیوش، یاخود درست دیگان اعتقادده بولسه ق، بزنگ درسلیکده بو مسئله بیک آجق بیان قیلنورغه تیوش اییدی. مقدمه ده بوگا قاغلمی اوتمه گان کشی، درسلیکده البته بو طوغریده تفصیلات بیرمی کیچمه سه که تیوشدر. آنک اعتقادی و تعلیمی بیک آجق بولورغه تیوشدر. نهایت بز مسجدرلر حقنده اوشبو اعتقادده بولساق، دینگه خدمت ایکنان ذاتلرنی ذکر لیکنانده، غزالی، ابن تیمیه، محمد عبده و مرجانی

افندیگ کیریسنچه معلملرنی دینگه و فنگه آبرو فکرنده بولغان کشی هیچ شبهه سز اوشبو حدیثکه آرقالانور ورحیم جان افندیگه قاراغانده تاغی ده اصابت ایتمش بولور ایدی . بز ایسه هر بر خصوصده وهر بر اشد قرآن و حدیثدن دلیل ازلو طرفنده توکلمز . شونلقدن دینی تریبده دین معلملری گنه توکل ، باشقه معلملرده مسئول بولو چیلقلری حقنده رحیم جان افندی بلهن بر فکرده بولساقده بوگا شرعی دلیل ازله میمز و بوگا لزومده کور میمز . اگرده هر بر سوز و فکرگه دایل کیترو طرفنده بولسه ایدک ، بوگا دلالتی تاغی ده واضحراق ، مدغانی اثباتده تاغی ده قوتلیرهک دلیل تابودن عاجز قالماس ایدک .

دین درسلینه روحانیلرنی اییه قیلو مسئله سیده ئوتکان مقاله لرده گی مسئله لر کبک رحیم جان افندی طرفندن انصاف دائره سندن چغلوب سوز سویله نگان و بزنگ اثرگه بولسز هجوم ایتلگان نقطه لر ننگ بر سیدر . چونکه بو خصوصده بز بر گنه کلمه بولسون سویله مدهک . بنأعلیه بزگه اوشبو فکرنی احداث ایتوچی دیه قارو و شوگا بنا قیلوب طعن ایتولر بوتونله ییهوده گه کوچه نودر . مقاله صاحبی بزنگ شوندی فکرده بولوومزنی ، اوزمزده برنجی یل اوچون دین درس لرندن نمونه لر بوگا رچه هیچ بر بولماغانلغن ذکر ایتکانده روسلرده غی درس لکرگه قاغلوب «روس مکتب لرنده هر یل کیچله چک دین درس لر ننگ پروگرامه سی آیرم ومفصل صورتده کورسه تلدیگی حالده ، دین درسی معلملری کم طوغری کیسه اول توکل ، روحانیلر ، دین اربابی بولدیغی حالده ، دین درس ن تعلیم اصوان کورسه تکان کتابلر ، برنجی یل اوچون دین درسی نمونه لری بار ، کوب» دیگان سوزمزدن استدلال ایتکان بولورغه کیرهک . حالبوکه بو سوز هیچ بر وقت دین درس لرینه روحانیلرنی اییه قیلو و دین تریب سنده روحانیلرغنه مسئول بولوب باشقلر مسئول توکل دیگان معانی آگلانمیدر . بو باری واقعی غنه یاندر . همده روسلرده دین معلملری متخصصلری بولدیغی حالده هر یل کیچله چک معین پروگرامه سی ، شونک اوستینه درس نمونه لری بولا طوروب ، بزده بولر ننگ برسی ده بوللواغنه ، معلملری متخصصلر بولماو اوستینه ، معین پروگرامه لر و درس نمونه لری یوقلقغه تأسف ایتوب کیچودن گنه عبارتدر . بو ایسه اوشبو سوزنی سویله گان کشینک دین درس لرن ملارغنه حصر قیلو و دین تریب سنده ملارنی غنه مسئول طوتو فکرنده بولغانلغن آگلانماس . اگرده بربر کشی بوگا شوندن باشقه معنا بیره آلماسه ، آگا :

و کم من عائب قولاً صحیحاً و آفته من القم السقیم

دیودن باشقه چاره نابلماس .

تعلیم اچنده تریب بولغانلغن و معلمنگ ده مربی بولورغه

قیانندن علمانی ذکر ایتمه س ، بلکه یسوی ، نقشبندی و باشقه شوندی ایشانلرنی آغه سوررگه طر شور ، روسیه لیلردن کشی کرتکانده قورصا و مرجانه بارماس ، بلکه کیزله و وطرویسکی قیلندن اورلرده قرارلانور ایدک .

قدسیلر کیزله نو حقنده مقاله منی بیک آرتق اوزایتوب ییبردم . بونک اوچون «شورا» اوقوچیلر ننگ عفولرن اوتتم . بولای اوزون یازوومز ، بوتونله ی حقسز هجوم سیندن کیلدی . اوشبو مقاله منی اوقوغان ذاتلر آورده بولسه نه تیک - محترم رحیم جان افندیگ اوشبو کوچه نووینک صوگ درجه ده توبه ن مقصدلرغه قورولغانلغن آچق آگلانمیر کیرهک .

ایندی دین درس لرینه روحانیلرنی اییه قیلو مسئله سینه کیلیک . رحیم جان افندی بو خصوصده : «صنعت الله افندی بیک قطعی ایتوب نه ایتمه سده دین درس لرینه روحانیلرنی اییه قیلای کیلگانینه ده اشاره ایتوب کیته ، چونکه بو حال روسلرده شولای ایتمش . عجباً صنعت الله افندی دین عالمی اولدیغنی دعوا ایته طوروب «کلکم راع . . .» کبک حکمتی تفسیر قیلنوب بتمه س حدیث شریفلرنی کورمه دیمی ، یا که تگیلرگه اییه روب اش کوررگه تله وی سیلی بونی اونوتدیمی ؟ . . .» دییه رهک بزنگ شوندی فکرده بولوومزنی آغا سورده ، شوگا بنا قیلوب بایق غنه بیک معلوم فلسفه لر صاتا و بزگه تورلیچه تورنکه لوب و چه نچه کله ب اوزا . بو اورنده اینک الک شونی نه یسوب کیتیک ، بز هیچ بر وقت دین عالمی بولونی دعوا قیلغانمز یوق . بز عالم بولودن بیک توبه ن طورامز نه لی . عالمرنگ سوز و فکرلرندن درست استفاده قیلا آساق ، بزگه شول شرفده ییتر . لکن شونک بلهن برابر ، دین عالمی بولما دغمز حالده «کلکم راع . . .» حدیث بیک یاخشی بله مز . آندی حدیثلرنی بلو اوچون موجد و مصلح بولو شرط بولماسه کیرهک . بو حدیثی معلم وملا سمن آغان هیچ کم بلمی قالماسدر . دین درس لرینه روحانیلر ننگ اییه بولو بولماولرندن قطعی نظر قیلوب سویله نسه ، یوغاریده غی حدیث مقاله صاحبینک دعوا سینه دلیل بولوب بتمه سدر . بو حدیث آننگ لهینه خدمت ایتودن یگرهک علیه خدمت ایتسه کیرهک . چونکه اوشبو حدیثنگ آخری بولغان «فالامام راع ومسئول عن رعیتة والرجل راع فی اهله و هو مسئول عن رعیتة والمرأة راعیة بیت زوجها ومسئولة عن رعیتها والخدام راع فی مال سیده ومسئول عن رعیتة والرجل راع فی مال اییه ومسئول عن رعیتة» «کلکم راع . . .» نی تفصیل بولوب تقسیم اعمال قاعده سینه اشاره بولووی تاغیده مناسبه کدر . شونلقدن اگرده هر بر سوزگه دلیل اقامت ایتله چک بولسه ، اول دلیلنگ ده قرآن یاخود حدیث دن بولووی مطلوب بولسه ، رحیم جان

انتقادارن بوتون فلسفہ لری بلہن ، بردہ توکمہس - چہمہس دن کولہمی بلہن کیری اوز کیسہ لریشہ آلوب سالورغہ تیوشدرلر . محترم رحیم جان افندیگ «دین درس لری» نگ مقدمہ سینہ یازغان انتقاد لریشہ جوابمز شوشی اورندہ تمام بولدی . بوجوابمز ، عادت مزنگ خلافتہ اولارہق بایتاق اوزونقہ کیتدی . بونگ اوچون «شورا» اوقوچیلرنگ عفولرن اوتوبلہن برگہ ، عذر مرنی بیان ایتوگہ دە اوزمزگہ حق بیریک : مقاله صاحبینک اوشبو انتقادارندہ ، بزگہ کیزلی مقصدلر اوچون بولورغہ کیرہک ، توری تاؤبلرلر یاصاب بزگہ حقسز و نامشروع هجوملر یاصالو اوستینہ ، اساس دیندن بولغان بر نیچہ مسئلہ حقندہ تقیش و محاکمہ دە یورتلگانگہ اوخسیدر . بوندی محاکمہ لرنیک یوغاری اورندن ، غوروقلمندن توشلورونہ آرا صرہ حدیثلر بلہن دە تقویہ قیلنورغہ ویزہ کلہ نورگہ طرشلورونہ ، نظرآ ، بعض بر سادہ دلرہک معلملرگہ حقیقت دیزلی قالورغہ دە نمکنندر . بزنگ بوطوغریبہ غی مقالہ لرن بونگ اوزایوبراق کیتوی بر جہتدن مونہ شوندی آ کلاشلماولرغہ یول قالدروما بناعلیہ حقیقتکہ خدمت لیشو اوچون بولمشدر . ایکنچی سبب ایسہ ، مقالہ صاحبینک انتقاد قانونلرندن بالکل چغوب ، مغالطہ یولینہ کرووی و خصمن الزام قیلو قصدی بلہن آ ک بعض برسولہمہ گان سوزلر اسناد ایتوب شولر حقندہ تقید و محاکمہ یورتووی بولمشدر . اگرکہ رحیم جان اقدی مناظرہ اصوللرن رعایہ قیلوب ، وجدان و ایمان بونچہ غنہ حرکت ایتسہ ، تقید لری دە تقید قیلنورغہ تیوش نقطہ لردہ غنہ قرارانسہ ، یعنی تقید حقیقتکہ خدمت ایتو مقصدینہ مبنی بولسہ ، بزسوز اوزایتورغہ بردہ لزوم کورماس ، منقد افندیگہ تشکر مرنی بیان ایتہرہک خطا فکر لرمزدن قایتور وسوء تفاهمگہ مبنی اورنلردہ ایضاح بیروب کنہ کیچہر ایدک . بو حالہ منقد افندیگ اورام سوگش لرینہ یاقن قبا تعییرلرینہ دە آرتق اہمیت بیرمہس ایدک . باشقہلر تلہسہ لرنیندی فکر دە بولسونلر ، بز ہیچ بر وقت لایخطی لک دعواسینہ کرشہ آلمیمز . بزنگ اوشبو سوزمز بعض برہولر طرفندن عجز مرنی ، حاضر سزلکم مرنی اعتراف دیہ تلقی ایتلوب ، یتمزگہ بہرلورگہ دە نمکن . شولایدہ بز بوسوزدن تاپچانیمیز . بر اشدہ عیب و نقصانلر کورو ، خصوصاً اوزک تلہ گانچہ آ کلاب تقیدلر قیلو یک جیگل بر اش بولسہ دە ، اش اشلوی صولک درجہ دە آوردر .

بشہدی .

حسینیہ معلملرندن : ص . یکبولاط . اورنبورغ .

تیوشلگن بزده اعتراف ایتمز وشوگا قاراب بوتون معلملرنگ دینی تربیہ دن مسئول بولولرن لازم تابامز . شولایوق بعض بر فن معلملرینگ دیندن و دین معلملرندن کولولرن شدتلی صورتدہ انکار ایتمز . شوندی محذورلرگہ یول قالماس ایدی امید ی بلہن ابتدائی مکتبلردہ معلملر دین و فنگہ آیرلماسون ایدی دیہ تلہ کدہ بیان ایتمز . لکن شونگ بلہن برابر حاضرگی حالہ ، یعنی دین درس لری ہیچ بر اشلہ نمہ گان حالہ ، بونگ اوچون مکمل معین پروغراہملر حاضرلہ نمہ گان ، مناسب درس لکر میدانہ بولماغان و مبتدیلر اوچون درس نمونہ لری کورسہ تلہمہ گان حالہ ، دین درس لرن ہیچ بر شرط و شرائطنی ملاحظہ قیلیمچہ کم طوغری کیسہ آ ک طوندراغاندہ ایکنچی توری محذورلر کیلوب چغونوندن دە امین توکلمز . بو محذورلرن مرادم جہالتکہ و اساس دیندن خبر سزلککہ مستند بولغان محذورلردر . بونی ایضاح اوچون پراضطوی غنہ بر مثال آلیق : مثلاً دین درس لرن بر مقتدر پیداغوغہ تابشردق . درس ملائکہ ، جن و شیاطین طوغریبسنند بارا . معلم اقدی مسئلہ نگ قلن قرققہ یارا . جنارنگ ابلیس نگ اتباعی بولویقلری حقندہ (۱) بر کشف دە یاصاب آلا . مونہ بودرس بر کشفنی اچینہ آلو جہتندن البتہ یک مهم ، یک قیمتلی درس بولورغہ ممکن . لکن بوندہ اساس دیندن بولغان بر مسئلہ نگ جیمرلرون نظر اعتبارغہ آغاندہ ، قیمت یوغالوغنہ توکل ، صولک درجہ نامطلوب و ضررلی بر درس بولوب قالور . (۲) شولایوق مثلاً بر مصلح معلم جماعت غازی حقندہ درس بیرگانده ، «بلوغنہ ایرشمی طوروب بالارغہ مسجدکہ کرو یارامی ، بواش مسجدنی حرمتسزلہو بولاجق ، پیغمبر صیلرنی مسجددن یراق طوتارغہ قوشقان» دیہ چک بولسہ ، بودہ بر نوع ریفورما بولورغہ ممکن . لکن بو وقت بر سنت عملیہ جیمرلو اوستینہ ، روح اسلامغہ صولک درجہ دە مخالف بر فکر تلقین قیلندی دیمک بولور . مونہ شوندی نہرسہ لرنی ملاحظہ قیلوب ، بز بوتون معلملر تربیہ دن مسئول دیدکمز حالہ ، معلملرنی دینگہ و فنگہ آبرو و آیرماو حقندہ ٹلہدہ بر معین فکرگہ کیلہ آلمیمز و حاضرگہ بو حقندہ بی طرف قالامز . دین درس لرینہ روحانیلر و ملالرنی ایہ قیلو مسئلہ سو ایسہ ، یوغاریبہ دە ٹلہدک زچہ بزنگ طرفندن سویلہنگان برسوز توکلدر . شونلقدن رحیم جان اقدی جناب لری اوشبو طوغریبہ غی بزگہ

(۱) اوشبو بلنی شورانک ۳ نجی عددینہ ، ۶۷ نجی بیتکہ ، برنجی باغانانک صولگی ، ۲ نجی باغانانک برنجی یوللرینہ مراجعت ایتلسون .

(۲) جنر تلندن ٹلہتنگان «وانا منا الصالحون و منادون ذلک کنا طرائق قدداہ» «وانا منا المسلمون و منا القاسطون الخ» آیتلرینہ دقت ایتلسون .

قازاقلرنک اوتکان کونلری و کیلهچکلی

حال حاضر مزده ۶-۷ میلیون تخمین قیلنغان و بیک ایسکی تورکلردن سانالغان یاروم مدنی کوچمه و قرگیزلیگی ایله مشهور قازاق قارداشلمزده تریه اسلامییه سونه باشلادی. بو قارداشلمز، نسبتاً بیوک آطای تورکلردن طارالمش بر بوتاق بولوب بردسته عصرلر مقدم اصل وطنلری بولغان آطای طاولردن کوچوب شرق شمالیده «نیسی» و «لینا» صولری بویلرینه باروب «مقلی» نامنده بر حکومت تشکیل قیلمشلر ایدی. اوشبو روشده بر نیچه سنلر مدنی صورتده اوطورسهلرده مانقول یولبصار و ختخوزلرنک تجاوز و غارتلرینه اوچرادقلردن مدینت وطنلرینی ترک قیلوب الوغ سیبیریده جایلاب و قشلاب عمر اوتکاره باشلادیلر. شول زمانلرده بو طائفه، مجوسیت یاخود و تیتدن باشقه بردینده توگل ایدیلر. مگر رحمت الهیه بتون دنیانک اوهام خیالات چفرندن چقارلوب بر حقیقت و بر ناموس سماویه ایله توازن اولماسینی تلهب اولما اشد کفرا و نفاقا بولغان جزیره العربی و ملک فرسنی نوراسلامیت ایله تنوبر بویوردی. بیوک فاصله کیچمیچه ماورالانهر و تورکستان و بلغارلرنک فتحنه معاصر بو کوگی قازاق قارداشلمزده اسلامیتینی اوزلری تلهب قبول ایتمشلر ایدی.

شول زماندن بیرلی بو قارداشلر اسلام و مسلمان نامی ایله تانولالار. کرچه عادت ایله عمللری قرآن ایله عمللردن کوب تابلووی ایچون بعض بر آدم مونلرغه مسلمانلق اسمینی مناسب کورماسهلرده واقمده مونلر خالص مسلمانلردر. عقل فراست و ذکاوت همده مسلمان دوستلقده برنجیلردر.

بو مسکین طائفه آراسینه جهالت، عطالت و کسالت خولت قایدن و کلردن کیلدی؟... البته بخارا و سمرقند، تاشکند ختم کردهلری اسمنده بر نیچه نادان و کوکناری مکار و مداهن و فسقلرنک ثمره تلعینلریدر. یاخود علمنک نی ایکانیی بلمگان، مدرسه کورماگان تورکمان، سارت پرسیان کبی قشلاقلی ساخته ناکس ایشانلر و بعض بر عسکرلکدن قاچقان نیم کور تانار حریرلیدر.

بو قازاق ملتیی مختلف زمانلرده مذکور ملالر و ایشانلردن اعتقادات، عبادات و معاملات باینده استفاده گه باشلاب الب بی تی تی، جوم، قی، قا، چار کتاب، باقرغان، قرق حدیشلرنی اوگره نوب

اوستاوینه دهملانک فاتحه سی و آقرغان غیرتی، تایاق و چیرقسینگ اوتکونلگی قوشلوب داملادای بولماسه لرده ایله بولوب چقدیلر. فقط بو حاللر ۳۵-۴۰ سنلردن بیلر بر آز اوزگاروب، تانارستانده تعلیم کورگان تانار و قازاق شاگردلری طرفندن بر آز یولغه قویلسه ده حالا خرافات و تقمزه لرده قوتلوب آدم اقللی بر ترییکه قویلمادی. حتی صونفی سنلرده کوز توتدغمز مدرسه حسینیه، عالیه، محمدیه طلبه لریده ایلگه کیسه لر کا حد من الناس بولوب کیتلر، بلکه قارت حسرتلرگه موافقت ایتلر. جدیت اورینه جینلک، ترقی اورینه تنزل قیللر.

حاصل کلام بتون عالم، علمی ایله بتون طبیعتی تسخیر ایتسون قازاق قرداشلرده اوبلانغان بر شی ده یوق. لاقطیر ولا تقیر. بو کوگی عرب ملتیی علوم کونیه نی توغانچه ایچسونلر اما قازاق ملتینه یالارغده یوق. بتون اوروپا و آمریقالر علوم و صنایعت طبیعت موجوده نی ملعبه صیان کبی بارماق برله ایله ندرسونلر حتی هواده قوشلر و صوده بالقلر ایله مسابقه یاصاسونلر، خلقت عالمدن بیرلی مثل کورلمگان اختراعات و اکتشافات ایله خیرتده قالددرلق اشلر اشله سونلر اما بو محروم ملت، کورمی اشانماز، سویله سه ک سحر بازلق با که کوز بوو کبی جوابلر ایشته سک!...

درست، بوملت من القدیم سیبیریانی اوز ملککی صایوب صاف هواسی، مباح پچان و اوله نی، تاتلی تاتلی کول و آغم صولری و اطرافینک کیلگی ایله فائده لانوب دین دیانتی هنر و صنعتی اقتصاد و استقبالرده بیوک خدمتده بولا امامشلر، بلکه خلاف قیاس محروم و مغرورلقده قالمشلردر.

ایندی بر عصر بولادر سیبیرییه کمئکی ایدکی بلنوب، کم حاکم اول حکم سوردی. ابدی سیبیریانی تاپتاماق خیاللری بوشقه چقدی. خصوصاً صوگفی یکرمی یلر ایشنده اصل خوجهر کیلوب اوطوره باشلادیلر. بیوک صحرا لقدمه عمران و مدینت بیشگی قورلا باشلادی. شهرلر، اوللر توزولدی. هر قایوسی عبادتخانه، مکتب مدرسه لر ایله تزین قیلندی. فلاح، دهقانچی، آلتون تابوچیلر کلر تانولدی، بر اوچ توپراقی بر آلتون یاصاولر، کیمیا گیرلکلر تصدیق قیلندی. شول فعال، حرمتلی و انسانیتلی کورشیلرنک اوروپای روسیدن ایشانلر کیلوب ایکی یاخود اوچ سنلر صوگنده همه اطراف قازاق ماللرینی بردست قیلوب تابون تابون آیداب یورومکلری هر قازاق ایچون انکاری نه قابل بولسه ده مع الاسف مهاجرلرنک زکینلگی قازاق ثروتینک آقرن آقرن یوتولووی، هنرنک یوقانی کبی مالنگ هم یوغاوری قازاقه هیچ تاثیر ایتمادی.

استقبال و کیله چک، غایه امل طورمش، دین و انسانیت، قومیت و ملیت محافظه سی الحاصل وظائف بشریه ایله هیچ کم باش

ییرلگان اشکوللر یولغه قویسه، ملت حاکمه زنگ لسانی و ادبیاتی اوقولسه. لا اقل اول خاخوللری قدر غیرت قیلنسه البته یول تابلور، مرادغه یاقینلاشورایدک. لکن «اولک یسارعون فی الخیرات وهم لها سابقون» غه مصداق بولغان حقیقی دینچیلر، وطنچیلر دنیا آخرت سعادتته جان و مال فدا قیلوجیلر قایدہ؟! ...
آتملا شهرنده مدرس: عیاض عبداللین.

سورا: بو مقاله بزگه کوبدن کیلگان بولسهده باصارغه ممکن بولمادی، صاحبنده «مقاله کزنی حاضرگه باصوب بولمی، انشاءالله باصارلق وقتده کیلور، صاقلاب طورامز» مضموننده خصوصی مکتوب یازدق. بیک اوزاق زمان صاقلارغه حاجت بولمادی، امید ایتکانمز وقت کیلدی و بزده وعده مزگه کوره باصدق. اورنورغ شهرینه قازاق اسیزدینه جیولغان و قازاق خلقینی تمثیل ایتکان حرمتلو آدملرده بیک عالی فکرلر، غیرت و جسارتلر کوردک. انشاءالله مونلر قازاق ملتینه یول باشچیلر ایتوب مقصد اقصی غه طوتاشدرلر.

شعر:

«ع. ن.» نك خاطرہ دفترینہ.

دیمه ایبدہش: «مینم طورمش آور» دیب کولگیگه آلما، کوره شسهک یازمشک برلن جیکه رسک، کوچ بیرر الله. یولکدن برده طایجانما، قاطرت چنلاب یوره گکئی؛ کولکسزلنمه، آلدگده کوروب سوگان چراغکئی! ...
امید ئوزمه، دیمه: «طاو- طاش. اوتلمهم» دیب بویوللردن، قورقما هیچ، سیگا قارشی کوتهرگان کوچلی قوللردن. اگر یوتساک شوشی ثقلت و زحمتلرنی بارسنده، کولوب طورساک؛ تش قصقان قارا کوچ زهری قارشنده؛ کیلور بر کون، طوار آق طاک، مقدس کبه کی آقار. یاوار رحمتلی یغمورده کیتہر اوستگده گی «طاب» لار. بولورسک آق و پاک یوزلی، یوزگدن کرلرک آرنور: منه شونده سینی خلقک و ملتک سو بهر، صاغنور...
احمدجان مصطاقای. «توکه».

واتمی، اواره بولمی بلکه خلاف انسانیت، وحشت، پارتیه، احتزاب وولصاق دعوی بلهسی ایله هر وقت اثبات وجود قیلرلر. خصوصاً بو صوگئی یلدرده بیوک حرکت و بیوک غیرت کورگازمکدهلر، چونکه حکومتمز وولصلرنک روسچہ بلولرینی شرط قیلدقندن قازاقلر یوزسنلردن بیرو اسراف قیلدقلری میلیونلر چه پارملر و بیوک اقتصادی خسارملر اوستینه، مثلسز دهشتلی برورطهغه اوچرادیلر. اول ایسه بایلرندن باشلاب تا که بر صیرلی یارلی قازاقغه چه «بواص» بولو قصدی ایله دین و اخلاق اسلامیہ نریه سینی کورمازدن اللک باش اوسمر بالالرینی روسچہغه بیروب حیات ولوازم اسلامیہدن بسبتون محروم قیلولریدر. بو وبال و بوگناه البته آنا آنارغه بولاچقدر. زیرا که الله نی تانوماغان الله دن قورقماز، الله دن قورقماغان ظلمدن قوتلماز و هیچ زمان ملتیی ایچونده حکومتی ایچونده صادقی، راست خدمت قیله آماز. بو بر قضیه بدیهه در. هر کم اوز دینتی، اوز تاریخینی، اوزادیاتینی صاقلاماسه ملت و وطن ایچون اهمیتی قالماز. فقط بو واجیات، بو ملت آراسنده اولدنده مکمل ایدی توکل. بلکه آز بولسهده اجمالی بولسهده اسلام روحی بار ایدی، حاضرده ایسه بتون بتو، توکانو یولینی طوتادر. چونکه ملالر فقیر همده اویسزلر، متعصب آلاردن یالغزغنه اش کوتوب بولمی. بایلر ایسه ملالرغه رخصت برملر. چونکه ملا اورنینه اوچیتلر اوطوره، ایکسینی ده طوتوب بولمی، مهمی طوتولا! ...

شولای ایتوب مسکین باش اوسمرلر حیات و اخلاق اسلامیہدن محروم قالار. بر نیچه سنلر اوللرندہ اذان ایتکان، امامت قیلغان نماز نیازلرینی گرچه اجمالی بولسون تعلیم قیلغان، یوقغه کوره بار حسابلانغان ملا اکلر اولدن کوتارلر، اول قارت و باشلری ایله وداغلاشار. شولای مسئله حل قیلنه. ملاده اولدن کوتهرلسه الله لفظی ده تلدن کوتهرله باشلی.

درست، روسچہ آبرازاؤینه آظنچی فرض دیهچکمز: مکر آنا تلنده لازم درجهده دین تعلیم کورگان مسلمان بالالری ایچون. چونکه اوز تلینی ۵-۶ یل قدر بولسون اوکره نمگان بالالرغه جیت تلر اوکره تلو وبتولای ایکسچی روحده تریه بیرلو، هیچ بر اورنده ایشتملی. شونک ایچون اوز تلنده دینتی و تلینی اوقومازدن مقدم باشقه تل برله شغلنو و جیت تریه لرنی آلو اسلامیت محیطندن اچقنو اسپابلری دیب بلهمن. «کل مولود یولد علی الفطرة فیاواه، یهودانه وینصرانه اویمجسانه» حدیث صحیحینی خاطرغه کیتهم.

شبهه سز قازاق آراسینه ۴-۵ صنفلق ابتدائی مکتبلر قورلسه، پارتیهغه بیرله طورغان حرام پارملر موندہ آطولسه، یاخشی فکرلی بیوک معاونتی معلملر مدرسلر آدرلسه، آولنای باشینه رخصت

کیتکہ نلر .

صوگنی اون یل اجنده «ثبات العاجزین» بتولہی شلتہ
آسطنده قالدی . خلقمزنگ خصوصاً خاتون قزلرمزنگ نادان
قالورینه سییچی بولغان دیب کورساتوله طورغان فضائل الشهور ،
باقرغان کتابلری ایله برکه یاد ایتولدی . عادتده کتابنی ٹلک اوقوب
چغالر، تیکشره لر، مونک صوگنده تنقید یا که تقریظ یازالار ایدی .
اما بزم یاشلر اول قاعده لر که کوب اعتبار ایتیلر . آرنه قلم طونا
بلدیمی ، فضائل الشهور ، باقرغان ، ثبات العاجزین ، محمد به لرنک
بارلغینی صاناب کیتہ باشلی . نادانق عییمزنی ایسکی ادبیاتمز که
یوکلہ وچی اقدیلر آراسنده ثبات العاجزین نی آکلاوچیلر کوبی
تابولور ایکن ؟ . .

آرامزده ایگ یوغاری صنف سانالوب کینلگان روحانیلر مزده ،
صوفیلر مزده بو کتابغه اهمیت بیرمه گانلر بولورغه اوخشی .
اهمیت بیرگان تقدیرده حسن اخلاق ایله هر برماندن یوغاری بولوب
ئوزلرینه ایهرگان کشیلر گه ده ئورنهک بولور ایدیلر . خلقمزده
«توکل» نی یالقالقدن ، «صوفی» لغتی کشی بیرگاتی کونودن
عبارت دیب صاناما ز ایدیلر .

«توکل» حقنده صوفی الله یار حضر تلی بویله دی :

«توکل بنده ننگ یولداشی بولسه ،

عجب ایرمس قارا طاش آشی بولسه

اگر همت ، کشینگ یاری بولسه ،

عجب یوق جرزه لر بازاری بولسه

ایرور بر اختیاری جزئی سیندین

طلب قیلغانگا یتورمک آندین

یتهر آخر «توکل» ایله گان قل

توکل قیل ، توکل قیل ، توکل

اگر لطف ایله بستان بولور چول

آلار اورتاسیده پیدا بولور یول

اوتورده اژدر آغزین سورسه پایک

زیان ایتمه ز امان ایسه خدایک

ایگه قم دیدی بولقدین قوبوب چست

محبت قمقمیدین قیل اوزک شست

بوزوغ بیرده یاتب بولماز اشک به

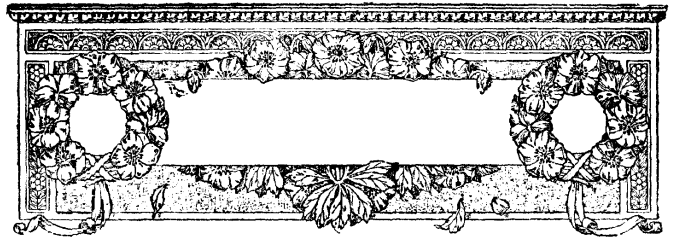
مکانا طیبیا فاذهب بعونه .

طمع ، دین ، قاجماق حقنده :

«کیل ای آزاده بول همت بیله ن یار

طمع زندانیغه بولما کرتار .

باشقه لردن کوتوب او طورغان کشیلر نی مصنف رحمة الله

ثبات العاجزین کتابی

معتبر «وقت» غزیته سینک ۱۸۴۱نجی صانده «ثبات العاجزین»
کتابنی روسچه که ترجمه قیلو خبری کوروندی . بو خبر بز که
قایغو قاتش شادلق خبردر .

حیرنه فسکی جنابلری ثبات العاجزین ننگ ادبی اهمیتین یک
کوتاره : «مسلمانلر آنک شول یاغن تقدیر ایته بلمه گانلر» دیب
یازلغان . ئوز ماکتمزده کی قیمتلی کتابنی تقدیر ایته بلمه و مز که
قایغورو ، ناسف ایتو تیوش بولغان کبی ، چیلر تقدیر قیلماچ کتابک
شلتهدن قوتلونه شادلانورعه تیوش .

اصول قدیم ایله اوقوغان زمانده کیرهک مکتبلرده . کیرهک
آبسطایلرده اوقوچی بالارنک هیچ بریسی «ثبات العاجزین» اوقومی
قالماغان دیسه مبالغه توکل . اول وقتده استیناغه قاغلوب قویغان
«پروغراما» دیگن نرسه بولماسه ده ، «کیسک باش» ، «یارطی
آلما» ، «بدوام» ، «فضائل الشهور» اوقوچاچ ، ثبات العاجزین نی
اوقومی ئوتو ممکن توکل کی ایدی . آندن بر ایکی یل ئوتکچ
ثبات العاجزین ننگ شرحی ، رساله عزیزه اوقوتولا ایدی . لکن اوقو
ایله آکلاو آراسنده یک ضرور آیرما بولغانغه ، کتابنگ ادبی
فائده سی یاشرین قالغان . بیلگولی اول عینی شاگردلر ئوستینه
یوکلہ بولمی ، استادی ، نی اوقوتسه . شونی اوقی بیرگن . خلفلر
هم آبسطایلر کتابک اهمیتنی آکلاغان بولورلر دیب ئه تیوکه
باطر چیلیق قیلوب بولمی . آکلاغان تقدیرده ، اول کتابنی مبتدلر که
توکل ، یوغاریراق چغوب عرب فارسی تلندن خبردار بولغانلرغه
اوقوتو تیوش ایدی . کتاب گرچه تورکی تلمده بولسه ده هر یولنده
عرب ، فارسی سوزلری بار . ایکنجی ، معنی سی باشقه ، یازلوی
بر توسلی بولغان تورک سوزلری ده کوب . مثلا :

«تلم عذر آیفالی ای کاشف راز

تلمنی مگ تلم قیلسه ایرور آز» .

«آقاردی ساچ ندامت اشکینی ساچ

کوزک یاشی قانی ای معز یوق باش (۱)» .

یتلرینگ یا گینه یازو طانوب کیه طورغان شا کردلر که معنی سینی
آکلاو بر یاقده طورسون قارا سینی ده یا گلش یوگاش اوقوب

(۱) بعضی نسخه لده : یقاک او شلاب دهان معذرت آج .

علیه جسده کی کشیلر ایله بردی صانی . شونگ ایچون ئوزی کسب ایتکان کشینی حر صاناب « کیل ای آزاده » دیب خطاب قیله .

« اگر باشی بیلهن چاه قازسه بنده

کوزینگ یاشی چه صو تابسه آنده

اگر قازسه، اریغ، کرفک بیلهن مرد

آگا بر خوشه جد قیاسه پرورد

بو محنت برله تابسهك پارچه نان

کشینگ منتیدین اول دور آسان» .

کوجی بیتکان کشیلرنگ خبر احسان قیلوری توغروسندهغی سوزلری :

اگر احسان ایتهر بولسهك ایشت حرف

آنی هم جایغه قیلماق کرهك صرف

بولوب بیر جایغه کدیمین نی

زراعت ایلهمه شور زمیننی

یمان بیرگه آنی صرف ایتمه باری

بورینگ یرتاریغه بیرمه باری»

اورونسز بیرگه صدقه بیرونی، طوزلق بیرگه ایگن چهچو، بوریکه قویلارنی آشارغه یاردم ایتو ایله بردهی صانی .

بز ئوزمزننگ ایسکی ادبیاتمزدن خبرسز بولغانغه آری بیرلی اوقشدرغالاب روس ادبیاتنده حضرت عیسی نگ: « یقین بولغان کشینی ئوزگنی سویگن کبک سوی » ، « یوزگنگ بر یاغینه صوقسهلر ایکنچی یاغنده قوی! » دیگان سوزلرنی اوچراتامزده، « نیقدر عالی همت و نیقدر معنی لی نصیحت » دیب حیران قالامز . شولوق سوزلر ایله نصیحت قیلغان صوفی الله یار حضرتلرنی ایسمزگه آو قایده ، حتی آنک یازغان کتابندن شوملانامز و اول کتابنی اوقونی کیملک توبانچیلک صانیمز .

« کیل ای انسان اگر بولسهك چن ایردیک

آغرلق یشه قیل دنیاده بیردیک

اگر تیسسه سیننی هر قایسی موجود

زیان ایتمه تقی تیکور آگا سود

یوره کنگ قیلسهلر آهن بیلهن چاک .

چیقار آلدیغه تورلك نعمت پاک

کشی طاش اورسه باشه ای خجسته

کولوب باققیل یوزیکه مثل پسته .

ئوزگنی تحقیر قیلوغه رضا بولدیگن معنی آلماسون، بلکه اوصاللق قیلغان کشیلر گده یاخشیلق قیل دیگن معنی آلسون دیب:

« ولکن بو تحمل ایله کان ناس

همتهه کرک چون قانیغ آلماس

حمیت بایینی اونکارمه گای مرد

اگر چندیکه اول اش بولسه بر کرد»

دیب ناموس و غیرتلی اولوده « آلماس » کبی اولورغه توصیه قیلا .

ثبات العاجزین کتابی ایکی مک یولغه یاقین بولوب آخرگه

تابا « مصنف نگ اوغلینه ایتکن نصیحتی » دیگن قرق دورت یول

اچنده گنده عالی جنابلقنگ حسن اخلاقنگ همهسی جبولغان .

« جوهر قدرن صراف بلور » دیگن مقال بار . بز شول

صراف بولمی طوروب اصل طاشلارنی تیکشروگه کرشوب انجونی

سیلان (یسر) دن آیرا آلمیچه تاشلادق . طاشلانماغان و قتده ده

باشمزننی زشت لمیچه تیوشسز اورونلرغه تزوب نهم ایتدک . حاضر

ایندی بزنگ « اشکه یاراقسز » دیب طاشلاغان انجولرمزنی چیتلر

کوتاروب آغاچ بزگه اویات توگلمو ؟ .

محبوب جمال آقچورینا .

اشعار

... باغشلاب

مینده مجنون ، عمرمی لیلام ایچون ایتدم فدا

کورمهس ایتدی کوزلم ، بغرم کوروب قانالمادم

کوبمی یلار آد تورب ، کوزلر قاراقان صقسهده

چیت کورلدم ، مین محبت اهلیدن سانالمادم .

اوتدیلر ... زور ، زور آدوم برلهن یوغاری آشدیلر

بارسیده باصقچنگ اوستکی باصماسینه باصدیلر

یاودی دوستلردن آلاغه ، مدحیه یا گفر کبی

اما، مین هیچ کمگهده چن دوست بولوب سانالمادم .

بر عادی سوزده آلا ، اون تورلی معنی کوردیلر

زور جنایت ایتدیلر - یالغان شهادت بیردیلر

کوب اسملر ایل ایچنده ایزگی دیب دان آلدیلر

مگ شکر ته گرم سیگا ، مین ایزگی دن سانالمادم .

مین آلاز معبودینه قربانلق ایتمهه پاک جانم

یوق اشم ، آنلرغه هیچ تز چوکمهدم آبیاق جانم

مین ایمانلی ، مینده کوچ بار ، بار بیوک الله مینم

مگ شکر آنلر کبی مین پودپرست سانالمادم .

ضیاء یرمکی .

راسپوتین و روحانیلر اتفاقی

قصقی وقتلرده اوز فکر منی ایتو، سویله و یازودن طیولا آماغانده، حاضر ایندی هر کم اوز فکرن آچق سویله و یازوده حر و حقلی بر زمانده، مین ده الک قوزغاتقان مسئلهلر طوغرسنده طاغنی آچغراق فکر بیان ایتهرکه مجبوریت حس ایتهم.

خضم و مجیلم: «یه شلرکه ایهرگان یوسف حاجی، حاضرکه قدر یه شلر، ملالرنی روحانی دیب آتاب کیلسهلرده، آلاغه بر سوزده ایتمیچه کیلدی، بزنگ طرفدن بالفشلق برله گنه ایتلگان بر سوزنی آلوب سلکوب آلووی آدابکه خلاف دیدیلر؛ لکن مین آلارنک تکدیرلرینه اهمیت بیرمیم همده یا کدن بر کره، علما، امام و اهل دین که روحانی اطلاق قیلو شرعاً جائز توکل دیم همده کتاب الله و سنت رسول الله غه خلاف، دین اسلامک اشدرینه مناقض حتی بو سوزلر بتون ملت محذورعنه، مهجورعنه، متفرعنه بولغان انظردن ایدکی شبهه سز، دیم.

سیمی پالاتنگ عبدالحق حضرت کبی بعض ملالرنک صناعت بدیعیه دن مشاکله دیوی، صناعت بدیعیه که، بیان، معان، بدیع فنلرینه عدم و قوفی، ادله شرعیه ایله علم صناعتی خلط ایتوی و ایسکی مفتی ننگ خطالرن صواب و مشرب طبیعتلرنی تحسین ایتوب مداهنه قیلوی؛ صابر حسنی ننگ شریعتده موندی مسئلهلردن صوراو عبث دیب شریعتنی استخفاف قیلووی و احمد هادی افندی مقصودینک، پیدانگی عبداللطیف حضرتک بورونده عالم، مقتدر بولا توروب بهاوی ایشان و ایسفنک روحانیتنه ایهروب یوروی کبک، اشلاقه ننگ صادق ملاغه موافقت و تبعیتی، شولایوق بایتاق کشیلرنک امام ربانی اهل تصوفنک اصول تربیه ده اتخاذ ایتکان عالم امردن لطائف حمسه نی کورسه توب (حالبوکه اصحاب طریقت عنده بو سوزلرنی استدلالکه کیترو و اشاعه ایتو ترک ادبدن صانالغان) مقام حجند ادله شرعیه مقامنه کونه روب برهان اتخاذ ایتولری کیلر هر قایوسی اصول اسلامغه خلاف و دین اسلام و شریعت محمدیه ایله اوناودن حسابلانادر.

ابو النقیب التوتارینک، قایو ارواحلر اوردی، جدید دن حیث هو جدید باطل دیگان سوزلری همه سی شریعت اسلامیه و شریعت محمدیه که و کتاب الله غه خلاف سوزلر. هر وقت بزنگ عامه نی (ماصصه) ابوالنقیب التوتاریچیلر «ارواحلر اورادر؛ حضرت روحی اورور؛ بابیلر روحی اورور» دیگان سوزلر برله قورقونا

کیلدیلر. بو بیک شایع. حالبوکه موندی سوزلر؛ امر معروف نهی منکرده تحذیر، ترغیب، ترهیب، تبشیر انذاربابلر نده، نده کتاب الله و سنت رسول الله ننگ هیچ برسنده یوق. حتی فتاوی کتابلر نده ارواحلرغه موندی حاللرنی نسبت بیروچی که قرون وسطی علماسی کفر ایله حکم قیلغانلر. بو آدملر اوزلرینه تره لگان برده سکوت ایتلر. ارواحلر استراژنیقلر اوریادنیقلر، ژاندارملر توکل.

اعوذ بالله من عامل الشرطی والتؤرور (تیررور) فحواسنچه مستعاذ منه بولغان شرطی و تیررورلر اورتنده ارواحلرنی قوللانوب خلقتنی قورقوتوب کیلدیلر. خالق ایسه روح و روحانیلرنی بلمه گانگه، روحنی الله طرفندن بیارلگان برقوت تیومنی سیلا (темная сила) دیب بلوب، اماملرنی شول روحلر ایله تله سه نی اشلی آلالار دیب بله لر ایدی. حالبوکه دین اسلام موندی تیومنی سیلالردن سلامت، موندی امرلردن صاقلانورغه شدتلی روشده بیورادر.

«سین، مین، محمد امین» دیگان کبک آق اوستنده قارا طانوجیلرنک آ گلاولری ایله گنه اش بتمی. سوزنک ایرشکان یرنده عامه ننگ آ گلاولرینه اهمیت بیررکه و شونی اعتبارغه آلاورغه کیره ک.

نصرایتده ده دین نی روحانلیق ایله بر مذهب گنه استعمال ایته. آلارده «روح الله» کله سندن آلالر. موندی سوزلردن رسول الله اوز زمانه سندوق: «لاتطرونی کما اطرت النصراری عیسی ولکن قولوا عبدالله و رسوله» (سین نصراری عیسی نی اطرا قیلغان سوزلری ایله اطرا قیلماغز، بلکه عبدالله رسول الله دیب گنه ایتگر) دیگان. احمد هادی افندی «پیتر و غراد» ده مینم ایله سویله شکان کورسه ته و: «عجب، یوسف افندیگه بو سوزنی تاشلاوده خطره بار دیگان ایدم، آ گلامی، همان سویلی» دی. خطره سن اول وقت اوق آ گلام. احمد هادی افندی کوب مقدم آلارنی آ گلاغانمن. دوخوونی صوبرانیانی الفا قیلو و بوغالتودن قورقوب نصراری غه، روسلرغه مشاکله و موافقت قیله. اول وقت اوق میگا، «نیگه بزگه دینمزی عبث که چفاروب، خلقمزی دین، دین، اسلام دیب موللارغه طابندررغه سبب بولغان دوخوونی صوبرانیا؛ دوخوونی صابرانیاسی ده روحانیلری ده دیه سی ایکان.

بزگه دین اسلام کیره ک، دین اسلام اوزی شرع جدید، شرع قدیم نی نسخ همده تمام و اکمال قیلغان. استعید بالله: «الیوم اکملت لکم دینکم»، شول یولده بولسه غنه بزگه دوخوونی صوبرانیه کیره ک، یوقسه نصرایتده کی روحانیتنی سؤ استعمال ایتوب مملکت باشلرنی تضلیل و مملکتی خور قیلغان، روسیه تاریخینه

تورکستانده بو کونگی حیات

XI

هراب یوللر بر ملاحظه

«من سکت سلم، من اعتزل نجا» بو سوزلرنی زبور و انجیلدن منقول دیوجیلر یولسهده طورمش یولندهده کشی بیک کوب حاللرده بو فکرلرنی اوزی طابا، سوزواشده موفقیتسزلکلر موندی فکرلرنک توری حالده عقلمده طووب طورینه سبب بولالر. شولایده دنیاده هر کشی سکوت ایتوب عزلنده عمر اوتکاره آلمی، بالعکس انسانلق وظیفه لرینه کوب کشیلر اوزلرنک سلامتک هم نجاتلرن فدا قیلوننی زور سعادت دیوب تانیلر. «شرف امکان بالمکین» مفادنیچه حسن ظنلر ایله سؤظن طالعهری آستنده قلاجغمز دنیاده غی تجربهلر کورسه توی ایله بزگه کوبدن بلنگان ایدی فقط دنیاده کولکلر گه خواجه اتی بوق. اوزیکه سویله گن سوزیکه زید ایله عمر و نی ره و شده قارارغه، اوزلرنک طبیعتاری مقتضاسنیچه حرکت ایتهرگه کامل ایرکیدرلر.

بو مقاله لرنی یازغانده بز ایندی کیف و خاطرلر ایله کوب حسابلاشه آلمادق. موندی اورنلرده هیچ کمنگ حسن ظنینه طمعمز یوقدر. تورکستان حقنده مقاله لرمز باصلا باشلاغاچ ارق بر برا درمز بزنی عدل قلملی دیوب ماقناغان ایدی. کوب ده اوتمه دی. ایکنچی بر برابر درمز: «شخصیت که کروب کیدی» دیدی. بولارنک هر ایکسی بز سویله بترماسدن نلک، صوکیسی ایسه بزم فکرمز ایله اتاشه آماغان کشی طرفندن یازغان سوزلردر. مقاله لرمز نلک قای بر نسه معلوم بر کشی حقنده شخصیت کورسه تلگانی بار ایکان؟ مونی اوقوچیلر البته یاخشی بله لر. تورکستانده مینم شخصی دشمانم هیچ یوق بولغان صورتدهده بر دشمانیمه قاراتوب زور بر ملت حقنده سویله مکدن قورقار ایدم، قاجار ایدم.

بو یلقی «شورا» ننگ برنجی عددنده «اجتماعی تربیه ده کیم سالم ننگ موقعی» مقاله سی نیندی مقصد ایله یازغانن ادراک و بصیرت اهللری اوزلری بلورلر. یوقسه اوستمز که شخصیت مهمتلی ارغقان برادر مز ننگ نیتکانی کبی: «چاپان چالمانک فحش اورنلرنده یورتلگانن کورسه تورگه تلب» توکلدر. اول خالدر بز کورسه تمسه کده کورلگان ایندی. تورکستانه بارغان

بچراق ارغقان بدبخت راسپوتین ننگ حرکتلری عبرت بولورغه یارامیمو؟ اول راسپوتین ده بر روحانیدر هم روحانیدر.

غراف یوسوف ننگ (P. Слова № 55) راسپوتین طوغریسنده غی سوزلرن، شولایوق راسپوتین خلفلرندن برینک (P. Sl № 57) Вы видѣли когда-нибудь сфинкса? Глаза его направлены вдаль. Вы смотрите и онъ васъ гипнотизируетъ. Этотъ сфин- На меня накатишь духъ Григорія Распутина. Распутина. دیب آنی سؤ استعمال ایتهرگه تلهون بیک کوبمز بله تورغاندر.

ایندی «روح» کلمه سی ایله اوینی طورغاچ بزدهده بروقت شوندی بر راسپوتین ننگ چقماون کم تأمین ایته آلا؟ شونگ ایچون رسول اکرم صحیح البخاری حدیثنده (اذا رأیت الذین یتبعون ماتشابه منه فاولئك الذین سمی الله فاحذروهم) دیب موندن طیلورغه قوشقان. موندی مسئلهلر ایله اویناب دیننی بولغانورغه یارامی. آندی اسملر علماء دین اسلامغه بیرلمه گان، عرب نلی بیرمه گانده ولو عبدالحق حضرت «امام سیویه که بنا روحانیلر جانوارلار، حوانلر. ترلکلر» دیسهده بونلر بارده مضحکه و کولکی گنه. والسلام علی من اتبع الهدی. محمد یوسف محمد امین اوغلی دیبیردیف، «غوریوقه».

شعر:

ترکلیک یولنده

ترکلیکنگ یولی هر تورلیدر اول
اوزون، تار هم توزالمی بلچراق یول
بو یولده اجتهاد قیل هیچ ایرنمه
بو یولده قارشیلقلرغه بیرلمه
برولمه اوک و صولده غی طاوشقه
آغوب یوق بولمه دولقنتی آغشقه
اگر بارسا ک طوری بو یول بلن سین
غیمت ماللری بار کوب بله مسک
تورورسک سین بولوب ماللی و دانلی
خدایم قیل ینه شوکتلی خاللی.
حسن شامردان. «آباسار».

شرحله نهمه دیلر . بو حالده مقاله البته بیک اوزون بولاجق اییدی . بو گأچه یازغان فکرلرمز اوزمزنك كوبرهك نیندی نهرسه لرکه اهمیت بیرگانلکمزنی آکلالتقائلری کبی اوز موضوعلرنده وظیفه لرنده شاید تیوشلیچه اونه گانلردر . لکن صوگ و قتلرده واقع بولغان الوغ آزادلق انقلابی عمومی وطن حیاتی نك هرجهتدن زور اوزگارشرکه اوچراوینه سبب بولغانلغی وبولاجقنی آتی بلندی . روسیه دولتی نك بر کیسه گی بولغان تورکستان قطعه سنده غی بو کونگی حیاتی، خصوصاً دوراتبادهن صوگ یازلورغه تیوشلی نهرسه لرنی بو احوال ایچنده آشغوب یازوبزچه معقول کورلمی . یازلغان قدریسی اوزمزنچه طوغری، سطرلرمز نك برگنه مرتبه کوزدن اونکارلوب طاشلانیه چغنی، بیک عادل میزانلرده عصرلر بوی دفعه لرچه ئولچهنوب طرلاچغنی اعتبارغه آئوب بزلدی . شو نك ایله برابر انسانلق شأندن بولغان قصور وخطا البته حقمزدهده جائزدر . بو خصوصلرده او قویلردن عفو تله ب حاضرکه اوشبو سوزلرمز ایله طوقتیتمز : (ماتمزنك سیاست کرسینده اولطروچی تجربهلی ومحترم برذاتنك «خیره لیلر و بخارالیلر» نام ترجمه اثرینه اوز طرفندن اوشبونیه علاوه قیلادر : «مدنیت حاضره نك روحی ، محافظه ملیتنگ اساسی اولان «مکتب» ، «لسان» ، «ادیات» و «مطبوعات» دن تامامیه محروم اولدیغی جهتله بخارای شریف شو حالده دوام ایدرسه اسمی یالکیز تاریخ صحیفه لرنده قالاراق روحینه بریس شریف اوقونه چقدر» دی .

خیلی یلدر موندن ئلك نه یتلگان : شول بو سوزلر بو کونگه قدر تورکستان حقندهده جائز اییدی . ادبیات ومدنیت اجتماعی حیاتی نك جانیدر . جانسز وجود اوزلگیندن چورور ، چونکه حرکت سز نهرسه نك اطرافن قورت باصار ، شاید کورورمز موندن صوگ تورکستان حیاتنده طاغی نیندی صحیفه لر آچار . ع . رؤف مظفر .

شعر :

التفاتسن یارغنه .

بو قومی سینده؟ ذره حتلی «مجنونگنی» قزغانو .

قایغیسندن صارغایب صولغان یوزینه کوز صالو!

کوتسهده مفتون فلک، سیندن مقدس التفات؛

ئیک کوره صالغن قاراش برله ، بوره ککه طوز صالو!

شیخ الله طولین .

کشینک برنجی مرتبه عجیله نوب قاراغان نهرسه سی زور ته گارمچلی آربا بولماسه میخانه نهرزه سندن کورلگان علما مجلسی بولور . بزم تورکستانغه برنجی دفعه بارومز موندن اون یل مقدم اییدی . بو کونده آندی هاللر کیمی باشلاسهده آنی تورکستانده غی اجتماعی تریهده طوتلغان اصولردن دیب بولمی، باشقه سبیلردندر . شولایوق سوزلرمز نك فقط «تاشکنند» شهرینه گنه قاراتوب ئهیتلویونه ده معترض افندی حقسز هم دلیلرز حکم ایتمشدر . نه ایسه بز عجب خلقمز : اصل فحش که قیلناچق اعتراضی طوتامزده چالما-چاپانغه قیلماز . فحش قدریسی اوزی واقع بولغاندن صوگ اوسنده گی چوپره کلرده نیندی بر قدسیت بار ایکانده برار تورلی نجات تصور ایته ایکان؟ بر قومده هیچ بر تورلی کینو ترتیبی بولماغاج خلق قایا بارسده شوندن ایرلمی اییدی . ذاتا تورکستان خلقی بو کونگه چه آندن ایرلورغدهده قورقالر اییدی . ئلله طاغی معترض افندی تورکستانده کینو ترتیبلی بار دیمکچی بولا طورغاندر . طوغریسی اول مقاله نی آزارق دقتله ب ، فکرلرنده ، عمومی آغومی ، روح ومقصدلری تیکشرلوب مطالعه قیلورغه توصیه ایته . صوگنی سوزم شول : بزده شخصیتده یوق ، کور-سه تورکه تله وده یوق . نیک کیله چکده گی پارلاق غایه لرکه قاراب عدل تاریختک سیوکلی بر دوستی بولو کبی انسانلق وظیفه سیگنه باردر .

خطالار :

مقاله لرمز نك اصل نسیخه لرنده بولنماغان کوب یا گلشر ومطبعه خطالری ئوتوب کیتدی . صحیفه توبنده صزق آستینه آئورغه تیوشلی بعض جمله لر مقاله اورتا-ینه آرلاشدرلیدی . «سویه» ، «چایخانه» ، «تاریخ» سوزلری کبی بیک کوب کلمه لر «سویه» ، «چایخانه» ، «تاریخی» رهوشنده خطا باصلدیلر . بولارنك صانلری کوب بولغانغه اوزونقنه کیتهرودن قورقوب شول حالنچه قالدردلی . مذکور خطالار او قویلرنك تورلی یا گئش فکرلرکه توشولرینه ومطالعه وقتنده بورچولورینه سبب بولولری اعتبارغه آئوب بو طوغریده اوزمزنی معذور بلولرن اوتتورکه تیوشلی طابلق .

صوک

بر یلدن بیرلی «شورا» ده کورلوب کیلگان تورکستان حقنده غی مقاله لرمز مجله که مناسب قسقه برطرزده یازلدیلر . فکر آغومینگ روحی صیدرماغان بیک کوب احوال ، خصوصاً تورکستانده غی تورلی عادت، مراسم باندن ایرم موضوعلر آئوب

بوکونگی حاللر و حادثه‌لر

(تیلیگراملردن و غزتلردن آلتوب یازلادر)

II

یاگا حکومت، اوزینگ اشنده اوشبو نرسه‌لرنی اساس طوتاجینی ۳ نجی مارتده رسمی صورتده اعلان قیادی:

۱) حاضرک همه سیاسی، دینی و شول جمله‌ده تیروو حرکتلری و عسکری اختلال هم‌ده بر مسئله‌سی حقنده‌غی جنایتلرده عیبه‌نگان همه کشیلرگه آمینستییه (عمومی عفو).
۲) سوز سویله‌و، مطبوعات، اتهاق و حیولشر، استاچقه‌لر حقنده هم‌ده عسکرلک اشی مساعده قیلغان قدر عسکرلرگه حریت تأمین قیلو.

۳) همه صنفی آیرمالرنی، دینی و ملی چیکه‌ولرنی تیروو.
۴) حاضرک عمومی، طوغری و یاشرون صایلاو اصولی برله اوچریدیتلنی صوبرانیه چاقرو حاصرلگی یاساو. روسی‌نی موندن سوک نی روشده اداره قیلو روشی، مشروطیت اصوللری شول اوچریدیتلنی صوبرانیه طرفندن ییلگوله‌نور.

۵) پالیسیه‌نی خلق طرفندن صایلانغان محلی اداره‌لرگه تابع بولغان باشلقر قول آستنده خلق عسکری (میلیتسیه) برله آلماشدورلور.
۶) محلی اداره‌لر، عمومی و طوغری هم یاشرون صایلاو اصولی برله تشکیل قیلنور.

۷) اختلال حرکتینه قاتناشقان پیروغرادده‌غی عسکری فرقلرنگ قوراللری آلتایاچق و پایتختدن چیتکه ییارلمیه‌چکلر.
۸) عسکری قاعده و نظاملرنی رعایه قیلوشرطی برله عسکرلر، باشقه غرازدانلر فایده‌لرنگان حقوقلر برله فایده‌لر نه‌چکلر.
صوغش وقتی بولوینه قارامی، موقت حکومت، شوشی اصلاحاتی قطعی روشده یرینه کیتورچکدر.

•••

اوچیردیلنی صوبرانیه ایچون موقت حکومت، پیروغراد شهرنده زغنی دواریس نی ییلگوله‌دی. کوتولمه‌گان بررمانع چیقماسه اوچیردیلنی صوبرانیه پیروغراد شهرینه حیولوب زیمینی دواریسده (قشقی سرای) ده مشورت ایته‌چکدر.

یاگا حکومت طرفندن قیلغان یاگا تدبیرلر:

۱) مطبوعاتی قاراب و تیکشروب طورا طورغان باش اداره

بترلدی.

۲) آخراونی آتدیلییه هم‌ده ژاندرمارلر بترلدی.

۳) غوبیرناطورلر هم‌ده قوتس غوبیرناطورلر اورنلردن چیقارلوب مونلرنگ خدمتلی غوبیرنا زیمستوالرینگ باشلقرینه تابشرلدی.

۴) داخلیه مینیسترینگ چیت دینلرنی قاری طورغان دیپارتامینتی

بترلدی.

۵) سارترنی لاشمان خدمتینه آو طوقتاتولدی.

۶) چیت مملکتلردن کرگان غزته و ژورناللر سینزورقاراوندن آزاد ایلولدی.

۷) اودیلتی ویدمستوا قولنده‌غی همه ملک و سرمایهلرنی دولت ملکینه آوب سابق پادشاه فامیلیه‌سینگ اوشبو ملکلردن فایده‌لر نولری طوقتاتولدی.

۸) اولم جزاسی بترلدی و قاتور خدمتی برله آلماشدردلدی.

۹) دینی و ملی قسقیلر بترلورگه بولدی.

۱۲) مارت. داخلیه مینیستری معاونی اشچیکین ماملیوفنی وقتلی مفتیک، محمودوفنی قاضیلق ایچون تصدیق قیلدی.

عبرلی سوزلر:

موسی پیغمبرقارون‌غه؛ «الله طرفندن احسان اینلگان نرسه‌لردن اوزلده بندلرگه یر!» دیب نصیحت قیلغاندن سوک قارون موننی طگللامادی، تگللاماونک جزاسی نی بولدی؟ موننی ایندی اوزکڑ بله‌سز.

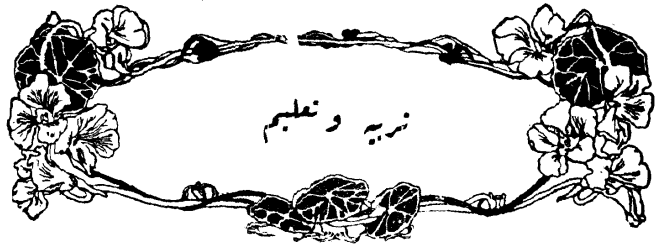
بیک قیمتلی بر مشورتنی بوشلای ایشته‌سگ کیله‌می؟ عقلسزغه یوموش قوشما!..

دشمن کشینک نصیحتینی ایشتورگه یاری اما طوتو یارامی. اثری بولمازلقنی بله طوروب سوز سویله و اثری بولمی طورغان سوزنی تگللاو آراسنده کوب آیرما یوق.

مال و دولت، عمر و سعادت ایچون، عمر مال ایچون توگل. بختلی کشی شول: ایکدی و ایکگانینی اوزی آشادی. بختسز کشی شول: ایکدی، ایکگانینی باشقه‌لرغه قالدروب اوزی آچ حالنده کیتدی.

بتون عمرینی اوزی ایچون اوزدروبده الله هم‌ده انسانلر ایچون خیرلی اش اشله‌مگان کشی قزغانلورغه لائق توگل. صوقور بولسه‌ده قز آل، ایله‌نج بولسه‌ده یولدن بارا.

مکتب و مدرسه لرمز حقننده فکر لر

«جاننی سوندرمه گز»

مکتب - مدرسه لرمزنگ پراغراماسن اوزگار تو ، درس کتابلرن یا کئی اصوللر بله یازونگ کیره کدگی هم مکتبلردن ئولک تلنی (عربیجه نی) چقارو حقننده کوب سویله نه هم مقاله لر یازولا . یاوزلقنگ طامری پراغراماده تو گل . قورقنج بزنگ حیاتزدن یراق ، بزگه یات بولغان ئولک عرب تلنده تو گل . بلکه اوقتو اشینگ جانسزلغنده ، مکتب - مدرسه لرمزنگ حیاتزدن یراقننده در .

قورقنج شونده که بزنگ مکتب - مدرسه لرمزده اوقتوله طورغان قایسیغه قننی آلسا کده ، اول شاگردنگ عقلینده ، طویفوسینه هیچ نرسه سویله می طورغان بر ئولک تلدر .

مکتب نك روحی اوزگار تلمه گانده ، پراغرامانی هم پراغراماغه کرگان قنلرنی تلمه لرمز نچک اوزگار تسونلر ، اساس اوزگار می : ئولکنی نیندایگنه کفن که صارسا کده اول همان ئولک .

بز ایسکی مدرسه لرمزده یوزلرچه جو قاعده لری یادلاق ؛ یا کا مدرسه لرمزده دیسته لهب یا کا قنلر اوقودق : قانت ، اسپینسر ، بیستالوتس کیک زور عقل ایله لرینک فکر لری بله ن طاشدق ، یا که اسملرن بلدک ؛ آدمنگ اسکلتین تشکیل ایتکان سویله کلرنک ، کیمر چه کلرنک اسملرن بیکله دک ؛ بزنگ بالارمز احتمال ، طاغنده کیگرمه ک پراغرامالی مکتبلرده اوقورلر ؛ احتمال ، معری و متبی کیک ، زور عرب شاعر لرینک تیره معنالی شعرلرن بره دیسته آرتق بلورلر ؛ حدود عالمی بتولنه ایکنچی بر اصول بله ن اثبات ایتره لر - فقط اش آنده تو گل .

مکتب و مدرسه لرمزده حکم سورگان جانسزلق هم یاوزلقنگ طامری قوری ، قزقسز و اوقوچی طرفندن کیره کدگی اعتراف ایتولمگان علملرنک کوجله نوب ، کوجله نوب هضم ایتدولونده ، اوقوچی طرفندن میخانچسکی قبول ایتولونده در . علم فلاغی آستنده اوقوچیغه یل صاین بالانچاق عددلر ، مجهول اسملر ، طاغن ئلله نرسلر اویره تله هم قبول ایتدوله .

جغرافیا اوقتو طاولر ، یلغملر ، دیکگزلر هم شهرلرنک اسملرن یادلاتودن ؛ «یکین» شهرنده نیچه کشی ؛ «بارز» ده یلنه نیچه بوط ایت آشالا . «مهسکوم» غویبرناسنده یلنه نیچه آرشین صوتنا

صوغولا ؛ «لوندون» ده یلنه نیچه طومانی کون بولا ؛ قارا دیکگرنک جنوبی یاری نیچه آی طوکوب طوره قسقه سی : عددلر ، عددلر ، ایگی - چیکگی بولمغان عددلر صاناتولا . جانلی طبیعتدن ماتور کارتینلر ، غایت چوبار بولغان حیوانلردنیاسی ، آدملرنک اخلاق ، عادتلری ، هنرلری ، دنیاغه قاراشلری جغرافیانی اوقوچیغه ده اوقوچیغه ده مجهول نرسلر .

اگرده ، صحرا کبیرنگ نیچه مک چاقروم یر قابلاغانون ، فرانسیه ده نیچه میل یر ویناغرادر باقچه لری ایله مشغول بولغانون یادلاتو اورینه ، دهشتلی چولنگ برسی آرتدن برسی تزوله طورغان کارتینلری بله ن قاتشدرولسه ، آنک قورقنجلی بورانلری کوز آلدینه کیترسه ، ماتورلغی بله ن کوزلرنی سویه طورغان وادیلرنک کورنشلری تصور ایتدرولسه ، شمالده یه شی طورغان نق و چدام طبیعتی کیشیلرنک حیاتلری بله ن طاشدرولسه ، شاگرد درسنگ هر مینوتینه قیمت یرر ، هر سوزنی بتون جانی ایله قبول ایتوب اوزینک یوره گینه صالا بارز ایدی ، اول بتون دنیانی چیکسز معنالی ، جانلی هم قیمتلی نرسه ایتوب تصور ایتدرولسه و شونک آرقاسنده کچکنده نوک دنیاغه درست هم طرغری کوز بله ن قاری باشلار ایدی . یرنگ توری پوچاقلرنده یه شی طورغان آدملرنک قایتاب طورغان حیاتی بالانک نباتن تربیه ایتدرولسه سن قوتلندرر ، غبطه و یاریشو حسن اوایندرر . ضعفلر که نرسه بله ننگنه ، نیچکگنه بولسه ده یاردم ایتدرولسه آلارنک آغر حیاتلرن جیکله ترکه تله ک اوایندرر ایدی . حاضر ایسه جغرافیه درسلی نیندیدر اوزون ، یالقدرغچ و اچ پوشورغچ ئولک قاتور حسابندن عبارتدر .

آلیق تاریخنی - صوغشو ، کیلوشو ، پادشاهلرنک طوغان ، ئولگان یلاری ، خانلر شاهزاده لر حق وزیرلرنک اسملری ، بلدیرم یایزیدلر ، سلیملر ، آساق قارل ، تاز قارل ، ۷ نچی طاغن ئلله نیندی قارلر تاریخنگ یوزلرچه یتلرن چوباریلر یوزلرچه صوغش قهرمانلرنک مفصل اسپسکلری توزولگن ، فلان پادشاه فلان و قده طوغان فلان و قده فلان پادشاهنی جیکگنه ، فلان و قده آباغینه جراحت آغانده فلان قدری چیرله ب یاتقاج فلان یلده وفات ایتکان . منه شوشی - تاریخ دیوب آتالا .

تاریخ - بتون دنیا خلقینگ معلمه سی . اول اوتکان ایسکی زمانتی گوده له ندرورکه ، ئولگان کوبدن اونو طولغان ایسکی زمانته جان اوروب کوز آلدینه باصدررغده آناردن تجربه سی آز یهش فکرلر که درس یردررکه ، آلارنک باشلرن کوب تجربهلردن صوگ حاصل ایتولگان عقللی و حکمتلی تجله بله ن طوتررغه تیوشلی . یهش زماننگ یهش کشیسی یا گلش بولغه باصوب خطادن کیکلگن کوب قایغولرنی کوروب ما کلایی حیورچقلا نماسون ، چه حی آغارماسون .

یه‌شهو - خلق و ایجاد ایتنو. مکتب‌نگ بورچی ایسه شاگردگه ممکن قدری زور علم باغازی بیرو بولمیچه، آنک روحنده علم‌گه محبت اویاتو، حیاتقه معنالی قاراش کسب ایتدرو، یوره‌گینه هر یاخشی نرسه‌گه قیمت بیره بلو قوه‌سی سالودر. مکتبده‌گی درس‌ر، ماتورلق آلمه‌سینگ تبسمی شیکالی، یه‌ش یوره‌کنی اوزینه جلب‌ایته‌رگه، آنی اوزبنگ قولی یاصارغه تیوشلی. حاضرگی مکتبلرمز موندن یراق طوراً. اول یوقلی، ئولک یوقی بلهن یوقلی. بزنگ اوستمزده‌گی بورچ ایسه، مکتبنی شوشی یوقوسندن اویاتو، آلمه‌بزنگ مومیه‌سینه جان ئورو - مونه بو - حقیقی اوزگارش، آله‌ تابا زور بر آدوم بولور.

علاء الدین خدایاروف. «اوقا».

مطبوع اثرلر

ابن بطوطه نیک دست فی‌یافره سیامتی. (انتقاد). شول اسمده ترجمه‌نی ییک ذوق ایله‌ن اوقوب چقدم. موندن آلتی یوز یللم بورون بره‌و، بزنگ حقمزده (ناتار - تورکلرینگ گورله‌ب تورغان وقتلرنده) یازوب کیتکان. شونی ایندی بزله بو کونگنه کوروب اولتورامز. بوده بر کرامت. اما ایندی آلتی یوز یلغه‌چه کورمی توروومز، بوده بر جهالت. ترجمه قیلوب بیروچیگه آقشله‌ر نه‌یتوب قالدق. ترجمه، قسقه بولسه‌ده ملی تاریخمزگه یاماو بولورغه یاراونده سوز یوق. کتابنک اچنده‌گی سوزلرن جیرغالاب، مونسی آلائی آنسی بولای دیب نه‌یتورگه کوچمز کیلمیدر. شونده هم بولسه برایکی سوز توغروسنده‌غنه بر آرنه آگیکمه قیله‌یق. ابن بطوطه حضرتلری دوقی - دیگن بر تاماق هم ایچمکک توغروسنده سوز سویلی. شول دوقی - دن بوزا - دیگان اچمککده یاصیلر، دی. مترجم حضرتلری شول دوقی - نی «دوگی بولماسه کیره‌ک، آنک ایچون بوزانی ناریدنغه یاصیلر» دی.

ابن بطوطه ننگ «دوقی» دیگنی شول «دوکی» اوزی بولور. بوزانی ییک هیبه تله‌ب توروب توکیدنده یاصی بیرلر. ینه ابن بطوطه حضرتلری «بورخانی» دیگن بر تاماق کورگن. اصلده بو سوز «بورخان» بولمی بلکه «بو-خانی» بولسه کیره‌ک. تورکستان تورکلرنده او بوده پشراگن آشنی بو-خانی دیب خانه‌گه نسبت بیروب، بازارتقی ایمه‌س او بوده پشکه‌ن تاماق دیگن سوز بولادر. احتمال بر تورکننگ بره‌ر تورلی تاماق پشراگون کورگه ندرده «بونی»؟ دیب صورار. تورکده بو-خانی دیب جواب بیرر.

اوتکان زمانتی درست آکلاو، حاضرگی زمانتی حاضرگی حیاتی آکلاوغه هم کیله چکنی درست توزورگه یاردم ایته‌رگه. طورمش یولنده تجربه‌لی یولداش بولورغه تیوشلی. بزنگ مکتب - مدرسه‌لده اوز ادیباقرغه ییک آز اورن بیروله. آنک اورنون اللزومیات، متنبی‌لر، نجب‌المحله‌ر، بیان، بدیع‌لر استیلا ایتکان. درست ایتدروب ایکی جمله عربچه سوز تزه آلمان ناتار بالالرینه امرؤالقیس، ناغن ئلله کملرنک شعرلری یادلاتوله، شول شعرلرنک بلاغت و فصاحتی تیکشوروله. اوز خلقمزنک روحانی حیاتی کورسه‌ته طورغان ادبیات ئلی ایکنچی یا که اوچونچی پلانده. قایسی بر مکتبلرمزنگ پراغراماسینه اوز ادبیاتمز کرگان بولسه‌ده اولده جن معناسی ایله اوقتولمی هم تیکشورولمی. نظم نرسه، نثر دیوب نیگه نه‌یتله‌ر، تشبیه واستعاره نیدن عبارت - بزده‌گی ادبیات درس‌لری شول اصطلاحلرنی یادلاتودن ئوته آلمی.

ادبیاتنی تیکشورو - حیاتی تیکشورو. بر خلقننگ ادبیاتی دیمک - شول خلقننگ حیاتی دیمکدر. ادبیات - خلق یوره‌گینک کوزگیسی. حیاتی اویره‌نو ایسه آنی اوز قیافتنده، اوزینک بتون آغوملری، شادلق و قابولری بلهن اویره‌نودر. یوق ایسه بر حکایه یا که روماننگ مندرجه‌سن آکلاو ادبیاتی اویره‌نودن ییک یراق بولغان نرسه‌در.

ادبیاتنی تیوشنچه آکلاو - هر محررنک الهامی طرفندن خاق ایتولگان تیولرنی، محررنک روحن. فکرن، حسن هم ایدییه‌سن آکلاودر؛ یازوچینک حیاتده نی نرسه قیمتلی. اول نرسه قیمتلی، اول نرسه بلهن عذابلانه، نی بلهن آوری نرسه ایترگه تلی - قسقه‌سی: اثرنی اوقوب چقانچیغنه بولسه‌ده محررنک جانی بلهن یه‌شهو، آنک تاثرلری ایله اثرلانو، مونگ سوگنده آغان معنای اوز میزانگه سالوب اولچه‌ودر.

یه‌شلیک - ترکلکننگ آک یاخشی وقتی، عمرنک یازی. یوره‌ک ایندگو خیالدر و تله‌کلر بلهن طولی. جان قایده‌در آشقونه، نیندیده بولسه بر یاخشلیق اشلیسی، یالقونلی تله‌گن قناعته‌ندره‌سی کیله. یه‌شن طاملرله کوجلی، قاینار قان آغا. بتون وجود سلامتک هم کوچ بلهن حرکتلرگه حاضر. یه‌ش جانغه، ملایم کولگه. محبت بلهن طولی یوره‌کگه یلی سوز تجربه‌لی یولداش کیره‌ک، قایناب طورغان درد‌اش، ایزگو اش تلی. بیرگر ایرک، قوتلندریگر دردنی. اول بتون حیاتی عبادتک، بتون طویغوسن محبتک، بتون جانن ناموس و طوغورلقغه نه‌یله‌نددر. فقط مونده‌ده ئولک کتاب، ئولک عددلر، اوترکچ اچ پوשו!

مکتبنگ روحسزلی شاگردده‌گی بتون تله‌کنی ئوتره، علم‌گه، چن اشکه، حیاتنک ایندگو مینوتلرینه محبتنی سوندره.

موسی افندی قلمندن چیققان اثرلرنی تعریف قیاورغه حاجت یوق ایندی. آنگ اثرلرنی ارخانگیلسکی دن آلوب سوریه و بغدادغه قدر، پیتروغراددن قاشغارغه قدر اورنلرده طوروجی تورک بالایی اوقودیلر و همیشهده اوقیلر. مگرده بو کتابده بزنگ ایچون آیروم بر خایت بار. بو ایسه بز روسیه مسلمانلرنیڭ «سیاست» مکتبته کروب تحصیل باشلاومز واجتماعی مسئلهلرده امتحان بیرومزی تعریف ایتودن عبارت. موندده ۱۹۰۲نجی یلدن باشلاب ۱۹۱۵نجی یلغه قدر بولغان اجتماعی، مدنی و دینی حرکتلر مز تفصیل برله سویلهنه. نیندی وقتلرده نیندی جیونلر بولغانلغی وشول جیونلرده نیندی قرارلر چیقارلغانلغی بیان ایتوله در.

اوشبو کتابده سویلهنگان نرسه لر، بر قار اوده اوزمزنک تاریخمزی حکایت قیلودن عبارت بولسه، ایکنچی قار اوده آده مزده بولغان کونلر که حاضرله نوردوشلرنی کورساتودن عبارت. مندرجه سی اوشبو نرسه لر: اجتماعی حرکتلر مزنک تاریخی، اوفاده علما جمعیتی (قورولتای)، زاقافقازیه سنی مذهب مسلمانلرنک اداره روحانیلری حقنده قرار، اورنبورغ صورانیه سینگ استاتیه لری، شیخ الاسلامق مسئله سی، هر توری لایحه لر، قورولتای لایحه لرینک تأثیرلری، حکومت که بیرلگان عربضلر، تاریخی مجلس، مکاریسه یزدی، ۳۱نجی مارت پراویلاسی، دینی مکتبلر ومدرسه لر حقنده مؤلفنگ ملاحظه لری، دولت دوماسینک نظاملری، اساسی قانونلرغه دائر ملاحظه لر.

کتاب، مسکوده مشهور بورناش، قارامیش، بای تیره ک وبی یش تجارت خانهلری اعاتلری برله باصلغان. اوستینه قویلغان حق ۳ صوم ۵۰ تین. مؤلفنگ آدریسی:

Петроградъ, Серпуховская ул., д. № 5., кв. 16, Муса Бигъеву.

زکات . بوده حرمتلو عالممز موسی افندی اثری. موندده ربا، زکات و قرض کبک مسئلهلردن بحث ایتولنه در. بو اثر هر بر اسلام عالمی طرفندن اوقولورغه، اقتدارلری بولغان آدملر طرفندن انتقاد ایتلور که تیوشلی. فاضل محترم موسی افندی «ربا» طوغروسنده ییک اهمیتلی و دقت که آورغه تیوشلی سوزلر سویلی و بو کونگه قدر قول تیمی طورغان علمی خزینه لر اوستلردن پرده لرنی کوتاره، یابلوب و بیکه نوب یاتقان ایشکلرنی آچادر. کتابنی اوقومز برله «کم ترک الاول للاخر» دیر که مجبور بولدق.

بو هم مسکاوننگ یاش باندی، ملت و جماعت خانملرنک همتلری برله باصلغان. علم قدری بوجی، آدم مرتبه لرینی نانوجی یابلر مز، یاشلر مز که رحمت! کتابنک اوستینه قویلغان حق ۱ صوم ۵۰ تین.

ینه ابن بطوطه اوزبهک خاننک «طیظغلی» و «اوردوجا» اسملی خاتونلری بولغانون سویلی. مترجم حضرتلری: «بزم تورکلرده موندی قیین اسملر یوق، ابن بطوطه اوز تلینه موافق قیلوب یازغان بولور، مونگ باشقه اسملری بولسه کیرهک» دی. بو راست سوز. بو فکر که بزده قوشولامز. طیظغلی خطا. اصلی «تاتلی-غلی» بولادر. مونگ معناسی: «مجبلی-قلی»، «سویوکلی-قلی» دیگان سوز بولا. بر کچکنه بالانگ باشن بر یاققه قیشایتوب، بر کوز قسوبراق، بر آز کولومسرمب قاراونی تورکستانده «غلی» دیلر. بز «قلی» دیمز. هم بالانگ شولای کوزن بر آز قلیلاندروب قاراوی سویوکلیده بولا ایچ. قارا تهل کوزن قلیلاندروب قاراب تورا، دیز. ایندی شوندی اورنده تورکستان تورکلری بالارون سویوب «تاتلی-غلی» دیلر. یعنی «سویوکلی-قلی کوزم» دیگن سوز بولادر. هم تورکستان تورکلرنده بره مونگ قزبالاسی کوزی قلی بولوب دنیاغه کیسه، (البته بالاسی قلی کوزلی بولسه ده اوزینه سویوکلی) شوندی بالالر غه «تاتلی-غلی» دیب اسم قوبو عادت بار. «تاتلی-غلی» اسملی خاتونلرنی شوشی کونده ده تابوغا بولا. اوزبهک خاننک ۴نجی خاتونی «اوردوجا» ایکن. بوخطا. چن اسمی «آرتوچا» بولور. تورکستانده آرتوچا، آناچا اسملی خاتونلر کوب. آناچا یمشینه اوخشاتوب «آناچا»، بالاسی اوزینه هر کمدن آرتوق بولغانلقدن «آرتوچا» اسملر کوب بولادر.

ینه ابن بطوطه سیاحت قیلغانده تاتار-تورکلری آت توتوب باروجینی «یلقچی» دیگنلر ایکن. شول اورنده مترجم: «بو کونده گی کوچر اورینه یلقچی دیسهک بولماسمو؟» در. مینمچه آندنده تهملیرهک سوزمز بار ایچ. «آت باشی» دیه مزده قویامز. «یلقچی» دیب بوش یورگان یلقیلرنی کوتوب یوروچیگه ته یولسه کیرهک. صابرجان شاکرجان آلدانا.

مواضع الظلم شرعی. جوامع الکلام اسملی حدیث کتاینینک شرحی باصلوب بولدی. محرری رضاء الدین بن فیخر الدین بولوب ناشری «اورنبورغ» شهرنده حسین حاجی حسینوف کتاب مغازینی در. کتاب زور قولده ویاخشی کغدگه نفیس روشده باصلدی. بتونس ۵۵۲ بیت بولوب اوستینه قویلغان حق ۴ صوم ۵۰ تین. هر بر کتایبچیده ساتلور. کوبلهب آلدروچیلر اورنبورغده حسین حاجی حسینوف کتاب مغازتدن صورارلر.

اصولها تاسلری ۲۸۸ بیتدن عباوت بو الوغ کتاینی ترتیب و تألیف ایتوجی ذات، محترم موسی افندی جارالله جنابلریدر.

لسان وهم قلم قورتلدی زنجیر اسارتدن
شکر لله جهانی قاپلادی افکار حریت
خصوصا خانه اسلام خرابه زاره دونمشکن
اقامه ایله دی دیوارنی معمار حریت
کیچرکن عمرمز یوزلرجه یل جاه اسارتده
خلاص اولدق که بو اوراقمز آثار حریت
خزان ظلم ایله صولمشدی ملت گلستانی
ینه ویردی طراوت چیمشه سرشار حریت
غنیمت یلمه لی بو نعمتی ای ملت اسلام!
خدایه شکر ایوب جمع ایتمه لی ازهار حریت
علوم نگ روحیه نوع بشر بولدی بوقوتی
معارف آتشیله قاینادی ابچار حریت
قاماشدی کوزلی تمساح استبداد، غدارک
طهور ایتمکه سعی ومعرفتن نار حریت
معارف ضربه سیله هم قیرلدی دیشلری آنک
بتردی گارینی آتش فشان سیار حریت
اوزاتش کن جهانه لا ابالی دست غدارین
کوچولتدی سلطه سی دائره سین پرکار حریت
آنک شمدی جهالت ربه سین سعی بلیغ ایله ک
بو فرصت درکه بز جمع ایده لم اثمار حریت
علوم واتحادک کاسه سی هر یرده دور ایتسون
شطارتله بو حاله رقص ایدر ابکار حریت
محمد صادق .

دنیا.

نیندی اوزگارشلی دنیا! هیچ کنه یوق مهنگولک؛
بر وقت دنیانی کوکره تکان بولا تیودن تولک.
دنیایه بو طایانچ یوق، کوتمه برده ایذگولک؛
نه قدر سین طرشسا گده، باش ایمهس اول تیزگنوک.
هیچ وقت اشانما دنیانگ کولگان چرایینه،
اویلاما - «کرهم»، «دیب»: «ایرتن مهنگولک سراییکه» .
اسماعیل .

آنارمزغ هریم . خاتونلرنگ جماعت غازلرینه یورولری
شریعت که موافق عمل ایکانلگینی سویلی طورغان قسقه بر رساله.
هر کیم آکلارلق درجده آچیق و ییکل یازلغان. محردی امام
محمد صادق افندی و ناشری ده حاجی محمدبوسف افندی دیردییف.
♦♦

مهاکمه اللغبتین . تورک دنیا سنده ییک مشهور ادیپلردن
و شاعرلردن بولغان علیشیر نوایی طرفندن تورک تلینگ فارسی
تلینه کوره کیگ و ایرکن هم ده بلیغ ایکانلگینی اثبات ایتلوب یازلغان
بر رساله. بو اثر، استانبولده و آندن سوک «باقچه سرای» ده
باصلغان بولسه ده بر قدر اوزگرتلوب باصلغانلر ایدی. حاضرنده
مونی «خوقند» ده عاشور علی ظاهر افندی اصلنجه، تاش باصمه
برله نشرایتدی. جمله سی ۳۹ بیت، اوستینه قولغان حقی ۳۲ تین.
♦♦

اوقور . ابتدائی مکتبلرنگ سوک صنفلرنده اوقولور ایچون
عبدالرؤف افندی فطرت طرفندن ترتیب ایتولگان بر اثر. «بخارا» ده
«معرفت کتبخانه سی» طرفندن نشر ایتولگان. حقی ۶۰ تین.
♦♦

مرررر عثمانیه نیک مفصل پروغرامی . اوقا شهرنده
برنجی مسجد جامع حضورنده غی مدرسه عثمانیه پروغرامی یازلغان
بر اثر. بتونس ۹۶ بیت. ناشری شول مدرسه ننگ اوز اداره سی.
کیره ک کشیلر اوشبو آدریس برله صورارلر:
Уфа, Воскресенская ул. №35, Медрессе Усманія.

اشعار

حریت

سعادتلر صاحیلدی عالمه انوار حریت
شکر لله کورندی ملته اقامار حریت
هزاران مؤده لرای عاشق دیدار اولان جانلار
جمالن عرض قیادی ملته دلدار حریت
اسارت ظلمتی یوزطوتندی اضمحلاله مسرور اول؟
کوگلرنی منور ایله دی انوار حریت
مظالم پایتختده عدالت انجمن قوردی
آچیلدی شمدی هر بر فرقه یه بازار حریت
خیانت اهلنی میدانه قویدی، خوار وزار ایندی
کوکندن کسدی غدیری تیغ جوهردار حریت

«بیاضی» نام شاعر وعده سزاک برله تنکه سینه تیگان

بر کشینی هجو قلب:

شب یلدای وعده ترا چرخ -

چه شود کردم صبح دهد؟!

یا صرا بر امید وعده تو -

صبر «ایوب» و عمر «نوح» دهد

یا تر باچنین سخاو کرم -

مرگ یا توبه نصوح دهد

ترجمه سی

سینگ وعدهك، قارانغو همده بیک زاق کیچدن «الله»

تاک آرتدرسه غنه نیلر بولور ایگان دیمن کاشکی!؟

فدا میگه، سینگ زاق وعده لرگنی کونار ایچون -

یا «ایوب» صبرینی یا «نوح» به شینی یرسه چی کاشکی!

یا بولماسه سینگ موندای سخاوت همده لطفک چون

سیگا یرسه ایدی «مهرگ» (تولم) یا توبه نصوح کاشکی

۱. س. م. ج.

مستوره خانم نك سؤالرینه جوابلر

IX

۱-۲ نیچی سؤالریغه جواب یرونی باشقه طوغانلر مه

طابشروب قالغان سؤالر حقنده اوزمگ قصه غنه فکریمنی بیان

ایتمک بولام:

۳) یاشدن قزلرمزنی دین و ادب، علم و معرفت، هنر

و صناعت ایسه قیلوب آرنک مگگی بختلی اولماق لرینه سیبچی

بولو، آنا و آناغه تیوشلی بولغانی کبک، بولارنی بلدرو، و ایرشدرو،

دین باشلغی اولان اماملر مز یا خود عالمه وادیه اولان استاذیکه

و معلملر مز اوستینه ده فرضدر.

۴) مقدس بولغان جمعه و عید نماز لرینه و هر تورلی علم

و عظم مجلس لرینه بارونی بر جان ایله گنه توکل مگ جان ایله

آرزو قیله مز. بزنگ مسجدر که بارماولر مز آنده عبادتی نله ما.

گانلکمزدن بولما نیچه بلکه خاتونلرغه، ایرلر که کورنونی درست

توکل، قاچو فرض دیگان اعتقاد سیبلی ایدی. قاچوب و یاشرنوب

وحشی آدم روشلی بیک کوب ترکلک ایتدک اما هیچ فائده

کورمدک. مگر قات قات ضررلر ایتدک. شول قاچو سیبلی کیلگان

جین و قور قاقلر، اسلام خاتونلر نیگ بتون استمداد لرینی یوغالتوب،

آلارنی آدم قاتارندن چفاردی. ملت اسلامیه که صاناب بترکیسز

ضررلر کیتوردی. مونگ ضرری خاتونلر غنه بولوب قالمادی،

غم و بلادن تسلی

قابل تریه نی غملر جهانه شاه ایدر

آدمی انسان کامل، عاقل ذی جاه ایدر

درد، بلا معنای حقیله کشنی اتقا،

ورعه سوق ایدوب آنک آدینی عبدالله ایدر

عاقبت اهل بلا کسب علو جاه ایدر

وقت غمه شاد اولان دشمن و حاسد آه ایدر.

ای کوکل اوزمه امید؟ مادامکه وارسنده حیات

بر کون اولورده ویرور مولی بو غملردن نجات

صبر قیل! صبریه بولمش فوزی ارباب بلا

دقت ایله قصه ایوبی اوقو! قات بقات

عاقبت اهل بلا کسب علو جاه ایدر

وقت غمه شاد اولان دشمن و حاسد آه ایدر.

هب بلا کشلر ایچوندر عاقبت ذوق و صفا

یلمز ایدیک راحتک قدرینده چیکمه سهک جفا

دنیا، طاغیر قدر زور دردلری، مختلری

کورمدیکجه اولمادی عالمگه سید مصطفی

عاقبت اهل بلا کسب علو جاه ایدر

وقت غمه شاد اولان دشمن و حاسد آه ایدر.

معلم شا کرالمختاری. سمرقند.

آغلاماق که رهک

قلب کریانم بنم یر کره اولسون کولمه دی

صانکه یر عاشق کبی آغلاندى، یاندى هر زمان؛

نه ایچین کولسون بو فانی دنیا ده او که ندینه

چونکه هر زمان دردی سعادتی یلیدی، صاندی هر زمان؛

عمر لطفی. باغچه سرای زنجیرلی طلبه سندن.

قاراغانده هر طرفدن طنچلانوب، دنیا، عائله مشقتلرن ایسدن چقاروب بیوک بولغان مسجدلرمزده عبادت قیلو آرزوسی هر بر کوزی آچلا باشلاغان خانمینگ تله کیدر.

ایرلرمز جمعه، عیدلرگه باروب محترم اماملرمزنگ دنیا، آخرتتی قایغرتقان گوزهل، گوزهل وعظلرن ایشتبوب دنیا ایچون مهنگی طورورغه، آخرت ایچون تیزدن دنیا ایله وداغلاشورگه حاضرله نورلک بولوب کوکللری نچکهروب، تیونلهی باشقاروب کیلهلر. لکن شول ملتنگ یارتیسی بولغان بز خانملر یل بویینه نه فائدهلی وعظ، نه باخشی سوز ایشتمای کوکللرمز طوطغوب، قارالوب، دنیا آخرتتی کوب قایغرتمای، کیونو، قوناغه یورودن باشقهنی، بلمای جانلی قورچاقلر اسمنی آلامز. اسلام طرفندن خاتون قزلرمزه بیرلگان کیگ حقوقلرنی کوب اماملرمزنگ کوکللری صیدرا آلمانلقدن. زمانده ئهلی بیک مساعد بولما. غانلقدن حاضرندن اوک ایرلر ایله برگه یوروب عبادت قیلورغه، اوزلرینگ وعظلرنندن فائدهلانورغه رخصت ایته آلماسه لرده؛ هفتهده بر محله لرنده گی خاتون قزلرن مسجدکه جیوب دنیا آخرت فائدهلی وعظلر سویاهسه لره فائدهدن خالی بولماس ایدی. لکن مسجدده آیرم بولمه، آیرم یوللر یاصاب بولسه ده خاتون قزلره جمعه عیدلرگه یورورگه رخصت قیلو، بر آز دنیا شغللرنندن بوشانوب جن روشده عبادت قیلورغه یاردم قیلو، یاخشی وعظلر ایشتروروب خاتون قزلرمزنی آغارورغه طرشوزور مسئولیتی اوستینه آغان هر بر محله امامینگ بورچیدر.

شهر و اوللرمزنگ کوب قسمنده محترمه معلمه لرمز طرفندن یاصلغان مولد، امتحان مجلسلرینه خاتون قزلرنی صییشا آلماسق درجهده کوب بولوب جن اخلاص برله یورولری علمی مجلسلرگه نی قدر صوصاومزغه آچق دلیلدر. بو علمی مجلسلرنی ده کوب اشلرمز آنلردن کوتلگان، ملت یولنده قربان بولونی اوستلرینه آغان محترمه معلمه لرمز دن کوته مز.

ف. بشیریه. «قاسم».

580

ناشری: «محمد شاکر و محمد ذاکر رامییفلر».
محرری: رضاه الدین بن فخرالدین.

آلارنی طوتقون ایدوب بهشه تکان ایرلرگه ده، اول ضررلردن ظور حصه لر چقدی.

۵) بزنگ تمام منقرض حالگه توشوومزگه ایک برنجی سبب غیبت، کینه، حسد، چاپلریدر. شولارغه، تیونلای ملکه حاصل ایتوب، باشقه علم مجلسلرینی کورگان هم ایشکانمزده یوقدر. اگرده اوزمزگه خاص ملی ودینی جمعیتلرمز، علم ومعرفت صاحبه سی اولان واعظه لرمز اولسه لر ایدی. بز، نه قدر بختیار اولور ایدک. بوکی جیلوشلر بعض برشهرلرده اولغانی کیی اوللرده ده بولوب و آرتوب طورسه ایدی، آک و بلم نورلری تیز زمان اچنده چاچلوب، آرامزده برلک ودوستلقلر آرتورغه سبب بولور ایدی.

حسن کمال آطلاسوا «المت».

X

۱) بالرمز بلغارلر زمانده خاتون قز حریتای، قهرمان، ایرلرینه جن بولدش بولولری تاریخ ایله ثابتدر. البته بالارمزه اسلام تبلیغ قیلغان مجلسلردن آنلرنگ کیگ، حقوقلی ایرلر ایله بر درجهده بولغان خاتونلری ده محروم قالماغانلردر.

۲) عصر سعادت یراقلاشقان، اسلام دینی بوزوق بدعتلره چومغان صابن خاتون قزلره اسلام تبلیغی ضعیفلا نوب نهایت دیننگ نهدن عبارت ایکنلنگن بله گان نادان آبصطایلر طرفندن «دی» اسمندن یا گلش، یوگلش اوزلرینگ بار بلگانلرن تورلی خرافاتلر نی اویره تو روشن آلدی. بو کونده ده آز معلوماتلی (عمومگه قاراب) معلمه لرمز طرفندن سؤال جواب طریقنجه یازلغان علم حاللرنی هیچ نی آکلانمای بیلکله تولرن جن روشده اسلام تبلیغ قیلو دیوب بولمی.

۳) بالارمزه کچکنه وقتلرنده دینمزننگ اصلی وحدانیت بالار روحینه موافق روشده آتا آنالر طرفندن، مکتبکه یورو زمانلرینه ایرشکاج دیننی یاخشی آکلاب توشنوب اوقوتقان معلمه، معلملر وحضرتلر طرفندن تعلیم قیلنورغه تیوشدر.

۴) بو کونده هر بر فکری آچلا باشلاغان خانملرمزنگ تلمده سویاهنه و آنلرنی، آم ایتدره طورغان سوللردر. دنیا شغللری، دنیا مشقتلری ایله طالغان اوی اچلرنده عبادت قیلورغه

«شورا» اورنبورغده اوله بشه کونده بر حقیقانه ادبی، فنی و سیاسی مجله در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ: НА 2-Й СТРАНИЦЕ ОБЛСЖИ
30 КОП., НА 3 И 4 СТР.—20 К. ЗА СТРОКУ ПЕТИТА.
Адресь: г. Оренбургъ, редакция журн. „ШУРО“.

آبونه بدلی: سنه لک ۸ صوم، آلی آیلق ۴ صوم ۳۰ تین.
اوج آیلق ۲ صوم ۲۰ ة بر آیلق ۸۰ ة بره ملب ۴۰ ة.
چیت مملکتگه یلاق ۹ صوم.

صارت سوزى حقنە

مۇنداق ئىككى يىل بورون صارت سوزى حقنە «شورا» دە كۆپ سوزلەر بولدى. بۇ سوز قايدان، بولسىمۇ كىم بىرگەن، نى اوچون تۈركىستان تۈركلەردىن صارت دېگەنلەر، دىي كۆپ تارىخچىلار تىكىشكەن. ھېچ كىم صارت سوزى حقنە آچق جواب بىرە المادى. اىك آخردە وقت نك ۲۱۶۹ نچى نومۇرندە محسن شىر محمد افندى (صىمى بىر اوتىچ) عنوانى بىر مقاله يازوب تۈركىستان تۈركلەردىن صارت دىي ئىتمەسكە، صارت دىي ئىتو تۈركىستان بالاسون تىجىر مۇقامندە بولا، صارت دېگان سوزىگە اصلى توبى يوق دىي صارت دېگەن سوزدەن قاجا، محسن شىر محمد افندىگە صارت دېگان سوزدەن قاجووى بىر درجەدە اورنى بولسادا امال قانجا افندى، تۈركىستان تۈركىگەن سوزلەرنە ياراشا، خىلقلارنە، مەنزەلەرنە قاراب لايىقى قىلوب قازاق تۈركلەرى طرفدىن بىرولگەن بىر اسمدر. صارت دېگان سوز صاف نازا تۈركىكى سوز بولوب صارت - صرت - دېگان سوز بولادى. صرت بىرە ئىيلەر، يەنى بىرەونك ئىيشكەن سوزىنە قارشى كىلو. كىرىگە الو. گوبا كە صرتى (تانا تۈركلەرى آرقا، جىلگەننى صرت دىيلەر) ايلەن بورولوب سوزى قبول اىتمەو، نەضب صاقلاو اورندە سوزگە صرت بىرە دىيلەر. تۈركىستاندە تۈرەگان آدم، تۈركىستان تۈركلەردە شوندى مەنز بارلقن ھەر كىم بەدەر. الارنگ قاشىنە باروب اتون ايلەن يازوب قوباردى سوزلەر سوبىلە، آلا ھامان شول جھالت لارندە، سىنگ سوزگەننى قىشق آلوب صرت بىرەلەر. و آرتوگەن كولو قالالار، بو خرىقى سوبىلە تىدوك. مجلسكە بىر قاشا بولدى دىي، آرتوگەن كولو بىنە بىر تماشى قىلالار. بىر آدمىنى شولاي سوبىلە توب قوبولارن موفىقىت سانىلار، اوزلەرن آق سانىلار. مۇنە اىندى الارنگ شول مەنزىل ياراشا قازاق تۈركلەرى بىك توغرى اسم بىرگەنلەر. صرت دان اوزگەن كىلوب صارت بولوب كىتكەن. بىر نەرسەگە

اسم بىرە، بىرەونك اسمىن بوزو، ھەر نەرسەگە اوزىنە يازاقلى قىلوب اتالار قوبو واللہ اعلم بىزم تۈركلەر آراستە قازاق تۈركلەرنە جىتەر بورت بوقدر دىي بلەم. صابر جان شاكرجان. الماتا.

«مىنىم طورمىشم»

جىگى يوق قاب قازا دىكرنگ اوستىدە مىنىم طورمىش كىمەم بىك كىچكەن، ضەيف، براز طاقتارى چىرمىش. شىمالىگە ازغىرق، صالحن جىلى ايسكانگە طولقنلى اوكم، صولم، بتون بولم خىطرلى بارى اوپقنلى؟!... بەرە طولقن مىنىم كوچىز كىمەننى چاقى، اوبىناتا، كىچە، كوندز و ھىر مىنوت مىكا اولمىنى اوبىناتا، آنا طاوداى قارا بولوط، كورنىمى آى، قوباش، يولدىز كورنىمى يول، بلنى از، بلە آلمىم كىچىمى يا كوندىز... تىلگان ايسكى جىلگانم، يا كر اچقغىن، اوزلگان، آغزغان طولقن ايشكا كنى، كىمەم قوبىرغى بوزلغان. اولىنگ آزدھارى اوزلرن مىكا اچقان... درلدىم، قالطىم، قورقام يوزىنگ قانلىرى قاجقان. ياشل اولەلى يارلارغە جىغودن مىن اميد اوزگىچ، اميدلىگان و قىلردە كىلوب توب تاغىن اوزغىچ، دىمىن: عذابدە طورغانچى توشىم دىكرگە مىن باطىم، خىياتىن آىرلوب دىكر توندى تىك طىنج ياتىم. ايمانم كىلە شول جاقىدە: «اميد اوزمە!» دى اوگىتلى «آخىر صولوروى تىمىچە اميد اوزوچى بگىمى؟!...» ايمانم اى اميدم! سىز مىكا مىنگوگە يولداشم بو دىنادە ايمان، اميد ايلەگەن طورام ياشىم...

صابر عبدالغنىف

اول كون كوروشى ژورنالى "نگ مىشترىلرى دقتىنە"

حاضرگى احوالنگ كىتىرگان بعض بىر مانىلرى سببلى «اول كون كوروشى ژورنالى» نك ۱۹۱۶ نچى يىل اوچون بو لغان آخىرى نومىرلىرى اول يىل اچىدە چغوب بىنە المادى. اول نومىرلرنى اوشبو ۱۹۱۷ نچى يىل اچىك چقارودە دوام ايتىچكىز. شونك ايلە بىراىر ۱۹۱۷ نچى يىل اوچون دە مىشترىلر قبول ايتلەر. ايسكى يىل نومىرلىرى چغوب بتو ايلە يا كا يىل نو مىرلىرى بىمەرىلە باشلار. شو كازچە محترم مىشترىلرنگ صبر ايتولرى بىك توبە نچىلك ايلە اونىلەر. يىلقى حقى بىر صوم. ژورنال مەراتور اوچون آدرىس:

Уфа, Губ. Зем. Управа, Для „Ауль конь, кюеше журналы“.

اداره دن:

«شورا» نك غنوار آيندە ھم فيورال باشىدە چقغان نومىرلىرى بىسكانگە مذكور آيلرنك باشىدن آبونە قبول ايتلىمىدەر. آبونە يازلو ايچون آقچە بىمار وچىلرگە مارت باشىدن غنىلە بىمارلەچكىز.

ШУРО

№ 8

АПРѢЛЬ 15 = 1917 ГОДА.

«Кتب سته و مؤلفرئ»

رضاء الدين بن فخرالدين اثرئ

حدیث و سنت عالمئرئ قاشنده «كتب سته» دیب مشهور بولغان صحیح البخاری، صحیح مسلم، سنن ابئ داود، جامع ترمذئ، سنن نسائئ، سنن ابن ماجه، موطن مالك كتابئرئ حقهده یازلغان بر رساله در حدیث علمئ برله شغلله نوچیلر ایچون کیره کلئ معلوماتلرده بار. ۱۳۶ بیتدن عبارت بو رساله نگ حقی پوچتئسی برله برلکده ۵۵ تین.

آدریس: Редакция газ. „Вактъ“ въ Оренбургѣ.

«ابن عربئ»

رضاء الدين بن فخرالدين اثرئ

شیخ محئ الدین بن عربئ ترجمه حالئ حقهده ترتیب ایلولکان بر رساله در مونده ابن عربئ نگ مسلکی واوزینه خاص بولغان فکرلرندن مهمئرئ ذکر ایلولکان. ۱۴۶ بیتده باصلغان بو رساله نگ حقی پوچتئسی برله برلکده ۹۰ تین. باش اصقلا دی «وقت» اداره سنده.

«ابن تیمیه»

رضاء الدين بن فخرالدين اثرئ

اسلام عالمئرئنگ ایگ مشهورلرندن بولغان ابن تیمیه نگ ترجمه حالئ، مسلکی و فکرلرئ یازلغان ۸۱۴ بیتلک بر اثر در. حقی پوچتئسی ایله برلکده ۹۰ تین. هر بر مشهور کتابچیلرده ساتلور. باش اصقلا دی «وقت» اداره سنده.

ابن بطوطه ننگ

دشت قیچاقده سیاحتئ

مترجمئ: رضاء الدين بن فخرالدين

بهامئ ۵۰ تین. پوچته ایله ۵۶ تین. باش اصقلا دی «وقت» اداره سنده.